

Reacties op Agenda voor de Zeeuwse Omgevingsvisie.docx

1. 170616 - de heer Nicolaas.pdf
2. 170718 - Veiligheidsregio reactie.pdf
3. 170719 - GGD inbreng Agenda.pdf
4. 170720 - VZG reactie.pdf
5. 170720 - ZPG bouwstenen Zeeuwse Omgevingsvisie 2018.pdf
6. 170728 - brief aan GS inzake Agenda Zeeuwse Omgevingsvisie.pdf
7. 170802 - RWS inbreng kadernota.pdf
8. 170731 - GS, advies inzake Zeeuwse Omgevingsvisie.pdf
9. 170804 - ZLTO koersvisie.pdf
10. 170906 - reactie Reimerswaal - Agenda -17017847.pdf
11. 170825 - inbreng Zeeuws Platform Stralingsrisico's.pdf
12. 170921 - Pre-advies mbt agenda Zeeuwse Omgevingsvisie.pdf

Bijlage II – Reacties op Agenda voor de Zeeuwse Omgevingsvisie 2018

In totaal zijn er 12 reacties ontvangen:

1. 170616 – de heer Nicolaas, Burgerstem Noord-Beveland, inspraak tijdens de commissie Ruimte
2. 170718 – Veiligheidsregio reactie
3. 170719 – GGD inbreng Agenda
4. 170720 – VZG reactie
5. 170720 – Zeeuws Particulier Grondbezit (ZPG) bouwstenen Zeeuwse Omgevingsvisie 2018
6. 170728 – Platform de Bevelanden - brief aan GS inzake Agenda Zeeuwse Omgevingsvisie
7. 170731 – Rijkswaterstaat – inbreng POVI
8. 170731 – SER Zeeland, GS, advies inzake Zeeuwse Omgevingsvisie
9. 170804 – ZLTO koersvisie
10. 170906 – Reimerswaal – reactie Agenda
11. 170825 – inbreng Zeeuws Platform Stralingsrisico's
12. 170921 – advies PCO

1. 170616 – de heer Nicolaas, Burgerstem Noord-Beveland, inspraak tijdens de commissie Ruimte

- Namens Burgerstem Noord-Beveland wordt dringend gevraagd om niet alleen regels te herzien met betrekking tot de groei van intensieve veehouderij, maar ook aandacht te geven aan het toezicht op adequate naleving en handhaving, zodat grootschalige ontwikkeling van deze bedrijven niet alleen op papier wordt voorkomen.

2. 170718 – Veiligheidsregio reactie

- De Veiligheidsregio wenst als partner en adviesorgaan mee te werken aan de Omgevingsvisie
- Neem gezondheid en veiligheid mee in de vier strategische opgaven
- Betrek de risico's uit het Regionaal risicoprofiel in de Omgevingsvisie
- Betrek de specialistische kennis van de GHOR en GGD bij het opstellen van de Omgevingsvisie

3. 170719 – GGD inbreng Agenda

- Leveren graag een actieve bijdrage aan de verdere uitwerking van de onderwerpen die een relatie met gezondheid, veiligheid en milieu hebben, vanuit onze expertise op het gebied van gezondheidsbescherming (medische milieukunde), gezondheidsbevordering en monitoring, en onze adviesrol naar de Zeeuwse gemeenten.
- Inhoudelijke onderwerpen die benoemd worden:
Een gezonde leefomgeving biedt bijvoorbeeld een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bewoners, bedrijven en toerisme, en draagt daarmee bij aan een gezonde, duurzame regionale economie. Veranderingen in het klimaat hebben ook effecten op de gezondheid, onder andere door een toename van hittestress. De provincie kan hier op inspelen, bijvoorbeeld door het stimuleren van toegankelijke groene en blauwe (water) gebieden die in tijden van hitte voor verkoeling zorgen. Tevens heeft de aanwezigheid van groen een positief effect op de mentale en fysieke gezondheid van inwoners en recreanten. Het nemen van gezondheidsbeschermende maatregelen en de beheersing van risico's vraagt ook om een provinciale benadering en draagt bij aan een leefbare regio. Hierbij kan gedacht worden aan luchtkwaliteit, geluids- en geurhinder of bodemverontreiniging.

4. 170720 – VZG reactie

- Verwijst naar een overleg tussen de heren Van de Zwaag en Schenk en mevrouw Schönknecht, d.d. 30 juni 2017, en nodigt de gedeputeerde uit voor de portefeuillehouderoverleg RO, volkshuisvesting, archeologie en monumentenzorg.
- Tijdens het overleg op 30 juni is gesproken over de rolverdeling bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie (decentrale karakter van de Ov, gemeenten willen meeschrijven), dat het opleggen van kaders door de provincie niet gewenst is, onderwerpen benoemen waar we verschillend in staan en daarover in gesprek gaan (proces vaker met elkaar bespreken)

5. 170720 – Zeeuws Particulier Grondbezit (ZPG) bouwstenen Zeeuwse Omgevingsvisie 2018

- Het ZPG gaat voor verminderde regeldruk, één loket voor ondernemers en versterking van toezicht in het buitengebied.
- Vragen aandacht voor de integraliteit van de historische landgoederen, boerderijen en buitenplaatsen en hun omgeving: de landgoedbiotoop.
- Pleiten voor passende ontwikkelruimte (cultuurhistorisch-, economische- en natuurwaarden) op landgoedniveau en bescherming tegen de ontwikkelingen daaromheen.
- Bedrijven in het buitengebied alleen wanneer er een duidelijke relatie bestaat van de activiteiten met de landbouw.
- Vragen een reële vergoeding van de geleverde groen-blauwe en 'leiding'-diensten. Gedoeld wordt op de zorg om het teruglopen van de SNL-subsidie, continuering van de groene BRIM en de fiscale aftrek van onderhoud van Rijksmonumenten.
- Vragen om mobiliteit van zowel landbouw- als natuurgronden
- Gevraagd wordt om aandacht voor de transitie naar een energielandschap. Waar wel en niet ruimte voor energiewinning (zon, wind, grondstoffen) en wat te doen met de revenuen en hoe die terug te brengen ten behoeve van het landschap.
- Vragen respect voor de duisternis

6. 170728 – Platform de Bevelanden - brief aan GS inzake Agenda Zeeuwse Omgevingsvisie

- Vragen rekening te houden met de drie thematische agenda's (wonen, economie, toerisme) die voor de Bevelanden zijn opgesteld en de verbindende Strategische Agenda.
- Vragen in gesprek te blijven, zowel bestuurlijk als ambtelijk, bij het verder vormgeven van de Bevelandse agenda's in de Omgevingsvisie.

7. 170731 – Rijkswaterstaat – inbreng POVI

- Voor Rijkswaterstaat is het van cruciaal belang dat de waterveiligheid te allen tijde geborgd kan worden en dat ruimtelijke ontwikkelingen hier op afgestemd worden.
- Vraagt aan te geven hoe in de Omgevingsvisie wordt omgegaan met de Kustvisie
- Vraagt ruimte in de omgevingsvisie om haar infrastructuur en gronden en andere plaatsen in te kunnen zetten voor de ontwikkeling van duurzame energie zoals zonne- en windenergie.
- Vraagt om voor de Oosterscheldevisie in de omgevingsvisie te verwerken en de balans tussen economie, ecologie en veiligheid te vinden.
- Vraagt de ruimtelijk-economische ontwikkelingsmogelijkheden van de scheepsvaartcorridor Rotterdam-Antwerpen op te nemen in de omgevingsvisie en biedt aan haar kennis van scheepvaart en logistiek daar aan bij dragen.

- Ziet mogelijkheden om scherpere keuzes te formuleren ten aanzien van vervoersmodaliteiten in de provincie en in aansluiting op de regio daarbuiten. Met als doel een duurzame leefomgeving en een vlotte doorstroming op de diverse vervoersassen, waaronder het hoofdwegen- en hoofdvaarwegennet die Rijkswaterstaat beheert.
- Vindt dat het thema klimaatverandering niet mag ontbreken en de opgaven die dit voor Zeeland met zich meebrengt.
- Vraagt concluderend aan te geven hoe de provincie het samenspel tussen partijen ziet, inclusief Rijkswaterstaat, en welke rol zij daarin wil nemen.

8. 170731 – SER Zeeland, GS, advies inzake Zeeuwse Omgevingsvisie

- Adviseren om een overkoepelende visie voor de toekomst van Zeeland te formuleren waaraan verschillende deelvisies, thema's en onderwerpen getoetst kunnen worden en keuzes gemaakt kunnen worden. In overweging wordt gegeven deze visie dan aan te sluiten bij de uitkomsten van het project 'Toekomstvisie Zeeland 2040'.
- Geven in overweging in plaats van de nationale strategische opgaven eigen, Zeeuwse strategische (c.q. maatschappelijke) opgaven in beeld te brengen. Op grond daarvan kunnen concrete en ambitieuze doelen benoemd worden waarin Zeeland zich dan onderscheidt van andere regio's. Gesuggereerd wordt daarbij gebruik te maken van de Land-in-Zee-traject.
- Zie de relevante trends en ontwikkelingen (bijv. invloed klimaatverandering op natuur, economie, water en landbouw) als cross-sectorale kansen voor de leefbaarheid, economie, natuur en landschap, gezondheid en welvaart.
- Vraagt aandacht voor het behouden van de bestaande overlap van werkgebieden van overheid en daaraan gelieerde organisaties (provincies, gemeenten, waterschap, arbeidsmarktregio's, etc.). De implementatie Omgevingswet zou hierin geen verandering in mogen brengen.
- Zorg dat de Zeeuwse Omgevingsvisie van alle Zeeuwen, Zeeuwse overheden, bedrijfsleven en maatschappelijk middenveld wordt. Maar maak ook keuzes en breng focus aan.
- Zorg dat de nieuwe omgevingsvisie nieuwe, gewenste ontwikkelingen faciliteert. Maak dus een document dat flexibel is en maatwerk mogelijk maakt.
- Maak de provinciale organisatie geschikt voor de veranderende rol van de overheid, zowel bestuurlijk als ambtelijk. 'Ondernemerschap' is daarbij een belangrijke competentie.
- Bouw ondanks de krappe planning voldoende ruimte in voor advisering vanuit de SER-Zeeland aan een inspirerende, toekomstgerichte en evenwichtige Omgevingsvisie.

9. 170804 – ZLTO koersvisie

- De ZLTO vraagt aandacht voor de sectorvisie "koersen naar een verantwoorde Zeeuwse glastuinbouw". Hierin zijn drie hoofdsporen beschreven: 1. Optimalisatie en verduurzaming, 2. Ontwikkeling en versterking en 3. Vernieuwing.

10. 170906 – Reimerswaal – reactie Agenda

- Vraagt aandacht voor huidige en toekomstige ontwikkelingen in en om Yerseke: verbreding van alleen handel in schelp- en schaaldieren naar een internationaal logistiek knooppunt voor deze handel.
- Daarnaast wordt aandacht gevraagd voor de groei van de toeristische aantrekkingskracht van het dorp.

11. 170825 – inbreng Zeeuws Platform Stralingsrisico's

- Streven van de Provincie om de normering aanzienlijk aan te scherpen.
- Meer aandacht voor de bevolkingsgroep (Zeeland ca. 10.000 burgers) met klachten en erkenning van die klachten.
- Inspanningen van de Provincie om samen met gemeenten stralingsvrije/stralingsarme gebieden te realiseren waar gedupeerden wel zonder klachten kunnen leven, wonen en werken. Ook onder de vele toeristen die jaarlijks Zeeland bezoeken zijn mensen met klachten door straling.
- Meer aandacht voor jongeren m.b.t. gevolgen van elektromagnetische straling

12. 170921 – advies PCO

- Over de inhoud wordt opgemerkt dat Zeeland in haar omgeving beschouwd moet worden en dat niet te rigide met de regels en uitgangspunten omgegaan moet worden zodat er ruimte is voor locatie gebonden afwijkingen van beleid.
- Gevraagd wordt om regie van de provincie op processen en in sommige gevallen een regisserende en faciliterende op sommige dossiers.
- De PCO spreekt haar bezorgdheid uit over de kwaliteit van het eindproduct en de tijdspanne waarbinnen de Omgevingsvisie tot stand moet komen.

VERSLAG

statencommissie

Conceptverslag van de openbare vergadering van de **commissie Ruimte** van 16 juni 2017 van 9.00 tot 11.10 uur te Middelburg.

Voorzitter:	J.L. Kool-Blokland
Aanwezig zijn de leden:	V. Bosch, J.J. van Burg, A.J. Geluk, R.M. Haaze, A.A.M. van Haperen, N. Heerkens, J.A.M. van Hertum, P.W. Hirdes, G.C.J. Minderhoud, M. Rijksen-Blok, R. Ruissen, R.A.J. Schonis, S.H.J. Tuinder, J.L. de Visser, A.M. de Weert, A.L. van 't Westeinde (GL), M.A. van 't Westeinde, tot agendapunt 9 (CDA) en W. Willemse (50Plus)
Tevens zijn aanwezig:	J. de Bat, B.J. de Reu en C.M.M. Schönknecht-Vermeulen (GS), J.W. Adri-aanse, L.J.M. Engelbert, E.M. Janse, J.M. van de Vrie (RM) en A.C. van Wal-lenburg (commissiegriffier)
Afwezig zijn de leden:	P. van Dijk

1. **Opening en mededelingen van de voorzitter**

De voorzitter heet iedereen welkom, meldt de afwezigen en herinnert aan de bijeenkomsten op resp. 19 juni over strategische visie waterbeheer 2050 en 5 september, beeldvormende bijeenkomst Omgevingsvisie. Er is een gemotiveerd verzoek ontvangen van gedeputeerde De Bat om de commissie in beslotenheid vertrouwelijk te informeren over gebiedsproject Perkpolder.

2. **Vaststellen agenda**

Aan de agenda is toegevoegd, onder agendapunt 8, GS-brief van 13 juni 2017 over financiële stukken Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta.

De commissie stemt in met het houden van een besloten vergadering over Perkpolder, uiterlijk om 11.30 uur in verband met het verzoek van de gedeputeerde.

Conclusie: de gewijzigde agenda wordt vastgesteld.

3. **Informatie-uitwisseling d.w.z.**

Mededelingen van gedeputeerden:

Mevrouw Schönknecht (GS) meldt de landelijke herziening van de PAS waarbij in het rekenmodel AE-RIUS een onderdeel m.b.t. leefgebied kwetsbare diersoorten, wordt toegevoegd. De staatssecretaris van EZ vraagt om instemming met de herziening. GS zijn voornemens in te stemmen.

De heer De Reu (GS) meldt dat per 1 juli 2017 de provinciale doormandatering van BRZO-taken aan de RUD Zeeland wordt beëindigd. De provincie heeft als voorwaarde richting IPO en ministerie I&M gesteld dat het personeel, belast met de uitvoering van de BRZO-taken, in dienst blijft van de RUD Zeeland en ook op die locatie gehuisvest blijft. Over de technische uitwerking wordt nog gesproken.

Vragen van commissieleden over het nieuws van de dag:

De heer A. van 't Westeinde (GL) verwijst naar een krantenbericht over voorbereiding bestemmingsplan Sloegebied. De bijbehorende mer-rapportage is volkomen verouderd. De inzichten zijn totaal veranderd. Gaat de provincie, richting gemeenten Borsele en Vlissingen, reageren op dat bestemmingsplan c.q. de verouderde mer?

Mevrouw Schönknecht (GS) zegt een schriftelijk antwoord toe, maar benadrukt de eigenstandige bevoegdheid van de gemeenten. Op vraag van de heer Schonis (D66) antwoordt de gedeputeerde dat de gemeenteraad van Vlissingen het eindvoorstel bedrijventerreinenprogramma Walcheren nog niet heeft geagendeerd en derhalve nog niet heeft ingestemd. Ze bevestigt dat er nog geen overeenstemming over het woningmarktprogramma Walcheren.

Andere vragen van commissieleden over onderwerpen die niet op de agenda staan: n.v.t.

4. **Gelegenheid om in te spreken**

Namens Burgerstem Noord-Beveland spreekt de heer Nicolaas in op agendapunt 5. Zijn bijdrage is als bijlage 1¹ toegevoegd aan het verslag. Hij vraagt toe te zien op de naleving van ruimtelijke regelgeving. Mevrouw Tuinder (SP) heeft vragen over de vergunningseisen m.b.t. de genoemde stal bij Geersdijk.

¹ Bijlage 1: inspraak namens Burgerstem Noord-Beveland

De heer Geluk (CDA) vraagt de heer Nicolaas wat hij verstaat onder de term 'intensieve veehouderij', ook in relatie tot melkveehouderij wat in principe grondgebonden is en daarmee niet intensief.

De heer Nicolaas (inspreker) zegt dat de RUD de vergunningseisen voor de bedoelde stal op Noord-Beveland heeft getoetst. Voor ingebruikname van de stal heeft de RUD hem een tweede toets toegezegd. Hij is verbaasd dat uitbreiding op de genoemde locatie überhaupt is toegestaan en licht zijn verbazing toe. Mevrouw Schönknecht (GS) legt in algemene zin het verschil uit tussen intensieve veehouderij en een grondgebonden bedrijf. Grondgebondenheid heeft te maken heeft met productiemogelijkheid van het benodigde voedsel op het eigen terrein; dat is anders dan bij intensieve veehouderij.

De heer A. van 't Westeinde (GL) merkt op dat het geschetste probleem ook gaat over uitbreiding van varkensstallen; dat is niet grondgebonden. Hij vraagt de gedeputeerde om een reactie, evt. schriftelijk via het verslag.

Mevrouw Schönknecht (GS) kan in de commissie geen vragen beantwoorden over individuele casussen. In algemene zin zal ze schriftelijk aangeven hoe de vergunningverlening en toetsing door de RUD zal verlopen. De voorzitter dankt de inspreker voor zijn komst. De informatie kan worden betrokken bij de behandeling van agendapunten 5 en 6.

5. **Statenvoorstel deelherziening Omgevingsplan en 2^e wijziging verordening ruimte – DIO-139**

De heer Minderhoud (PvZ) is geen voorstander van zonneparken op goede landbouwgrond. Hij is niet enthousiast over intensieve veehouderij maar zal in deze gevallen niet tegen de herziening stemmen. Mevrouw Heerkens (VVD) vindt de zienswijzen goed afgehandeld en stemt in met het voorstel.

Mevrouw Tuinder (SP) stelt, m.b.t. de deelherziening intensieve veehouderij voor, het woord 'dieren' te vervangen door 'pluimvee' en daarmee beperking van uitbreiding naar andere diersoorten te borgen. Ook zij is geen voorstander van zonneparken op landbouwgebieden; leg zonneparken aan op plaatsen waar niemand er last van heeft.

De heer Schonis (D66) vindt dit een goed statenvoorstel en spreekt van een vraaggestuurde herziening van de provinciale regels. Dat zou meer mogen gebeuren.

De heer A. van 't Westeinde (GL) is voorstander van het houden van minder kippen, want dat betekent ook uitstootbeperking van ammoniak en fijnstof. Ook hij wil voor zonne-energie eerst alle daken benutten; pas daarna landbouwgrond. Gaat de uitbreiding bij Nieuwdorp ten koste van het Sloebos en zo ja wat zijn dan de compensatiemaatregelen?

De heer Van Haperen (PvdA) benoemt t.a.v. de pluimvee-uitbreiding de spanning tussen dierenwelzijn en belangen van mens en milieu. De landelijke normering voor de uitstoot van fijnstof etc. is een afgeleide van situaties in Nederland. In Zeeland is er nog ruimte, maar moet er hier niet een pas op de plaats gemaakt worden t.a.v. invulling van de beschikbare PAS-ruimte? Omschakeling en (beperkte) uitbreiding van pluimveehouderijen mag niet leiden tot een wezenlijke verhoging van fijnstofconcentraties op gevoelige locaties in de omgeving, zoals campings en woningen. Hij beargumenteert dat de beïnvloedingszone bij omschakeling van een bedrijf gering is. Kunnen gemeenten in Zeeland bij vergunningverlening aan pluimveebedrijven op emissiebeperkende maatregelen fijnstof inzetten? Willen GS dit aanvullend opnemen in het voorstel? Zijn fractie overweegt een amendement in te dienen.

Ook de heer Willemse (50Plus) is voor verbetering van dierenwelzijn maar het welzijn van mens is eveneens van belang, zeker v.w.b. fijnstof. Zonneparken moeten niet in het landschap maar op schuren, loodsen en daken worden geplaatst.

Mevrouw Rijksen (CU) merkt op dat verduurzaming en innovatie veranderingen met zich meebrengen en verandering schept weerstand. Communicatie en handhaving spelen een belangrijke rol bij verduurzaming en innovatie. Het is een uitdaging om in de Omgevingsvisie ruimte te creëren om met elkaar tot een oplossing te komen.

Mevrouw Schönknecht (GS) begrijpt dat fijnstof een belangrijk item is. De staatssecretaris van EZ heeft in de Tweede Kamer vervolgmaatregelen emissiebeperking aangekondigd. Eerst volgt een onderzoek naar de uitstoot van fijnstof. Er komt een sectoraal onderzoek en een innovatieprogramma. Gemeenten moeten de regelgeving voor fijnstof handhaven en op locaties maatwerk toepassen. Het statenvoorstel gaat niet uit van het zgn. stand-still principe. In de Omgevingsvisie zal moeten worden geanticipeerd op de voorgenomen maatregelen van de staatssecretaris. Doel is de Omgevingsvisie zo in te richten dat (regelmatig) vraaggestuurd kan worden gewerkt. Het keurmerk 'Beter Leven' is gekoppeld aan kippen; andere diersoorten vallen er niet onder. Eén initiatief zonnepark is, na inspraak, vervallen. Voor het Sloebos geldt, bij het verdwijnen van bomen, een compensatiemaatregel.

Tweede termijn

De heer Van Haperen (PvdA) is bekend met de aangekondigde maatregelen door de staatssecretaris, maar die zijn sterk gericht op landelijke normering. Hij bepleit een Zeeuwse aanpak en gemeentelijk maatwerk omdat de beïnvloedingszone voor locaties verschillen. Zijn fractie wil een balans tussen diervriendelijke maatregelen enerzijds en milieu en welzijn van omwonenden anderzijds.

Mevrouw Tuinder (SP) heeft een vraag over de controle en handhaving op het Beter-Leven keurmerk. Mevrouw Schönknecht (GS) merkt op dat vanuit het keurmerk toezicht wordt gehouden op de certificering van een bedrijf. Ze bepleit de landelijke ontwikkelingen c.q. het onderzoek van de staatsecretaris af te wachten en het statenvoorstel niet aan te passen.

De voorzitter concludeert dat de discussie voldoende is gevoerd. Het statenvoorstel kan worden geagendeerd voor de PS-vergadering van 7 juli 2017 en is geen hamerstuk.

6. **Statenvoorstel Agenda Omgevingsvisie Zeeland 2018 – DIO-145**

De voorzitter duidt dat de Agenda Omgevingsvisie bouwsteen is voor de aankomende kadernota.

De heer Schonis (D66) vraagt om verduidelijking van het geschetste traject burgerparticipatie/consultatie. Die periode is kort en valt bovendien in de zomerperiode. Kan het langer? Hij wijst erop dat de Omgevingswet waarschijnlijk wordt uitgesteld en gefaseerd wordt ingevoerd. Dat kan ruimte bieden voor het provinciale traject. Een idee kan zijn de Omgevingsvisie modulair op te bouwen. Hij licht dit toe.

De heer M.A. van 't Westeinde (CDA) kan instemmen het voorstel. De Agenda Omgevingsvisie moet vooral dynamisch zijn met een open procedure, met open oren en ogen in de maatschappij.

De heer De Visser (SGP) vraagt zich af of de Agenda wel volledig is. Is er wel voldoende tijd gestopt in de Agenda en participatie?

Mevrouw Tuinder (SP) vindt de PS-inbreng beperkt. Zij bepleit een andere formulering van de term duurzame landbouw. M.b.t. duurzame energie gaat het om de landschappelijk inpassing; haar fractie wil inzetten op de bereikbaarheid en toegankelijkheid van die energie voor iedereen.

De heer Van Haperen (PvdA) heeft ook vragen over de inrichting van het participatietraject.

De heer A. van 't Westeinde (GL) waardeert het voorstel en het gevolgde proces. Hij informeert naar de betrokkenheid van PS en de beïnvloedingsmogelijkheden. De suggestie van D66 voor een modulair proces spreekt hem aan.

De heer Minderhoud (PvZ) is te spreken over de insteek op een vraag gestuurde Omgevingsvisie.

Mevrouw Schönknecht (GS) duidt het proces Omgevingsvisie en roept de door PS vastgestelde startnotitie in herinnering. Op basis daarvan zijn in alle fracties gesprekken gevoerd over de Omgevingsvisie; die inventarisatie is verwerkt in de Agenda. De Natuurvisie en de Zeeuwse Kustvisie die eind juni verschijnt, zijn bouwstenen voor de Omgevingsvisie. Een modulaire en flexibele opbouw van de visie spreekt haar aan, ook omdat de minister een nieuw tijdspad, dit najaar, voor de Omgevingswet heeft aangekondigd. De Agenda is onderdeel van de startnotitie; daarmee gaat de provincie de maatschappij in. Ze licht dat proces toe. De opgehaalde (discussie-)punten zullen in ieder geval, m.b.v. een extern bureau, ingebracht worden in het consultatieproces. De uitkomsten van de beeldvormende PS-bijeenkomst op 5 september maken onderdeel uit van de Agenda-input. Daarna volgt de kadernota en uiteindelijk een flexibele Omgevingsvisie 2018. Op vraag van mevrouw Tuinder (SP) benadrukt de gedeputeerde dat discussie op vastgesteld beleid niet wordt herhaald. Inspraak is op alle onderwerpen altijd mogelijk. PS stellen uiteindelijk de kaders vast.

Tweede termijn

De heer Van Haperen (PvdA) en mevrouw Tuinder (SP) missen informatie over sommige onderwerpen c.q. de mogelijkheid om als commissie daarover te discussiëren. Informatie is dan wel bekend bij ambtenaren en GS. Als voorbeeld noemen zij o.a. de Oosterscheldevisie. Er moet ruimte zijn voor statenleden om inbreng op onderwerpen te leveren. Bijvoorbeeld ook over landschap en erfgoed.

Mevrouw Schönknecht (GS) zegt dat de concept-Oosterscheldevisie binnenkort wordt voorgelegd aan de commissie. De algemene werkwijze is veranderd. De Rekenkamer Zeeland organiseert daarover binnenkort de bijeenkomst Netwerksturing. PS gaan nog steeds over kaderstelling en vaststelling van beleid.

Conclusie: de brief is voldoende behandeld. De commissie adviseert agendering als hamerstuk.

7. **Brief GS met afschrift brief min. EZ aan Tennet m.b.t. opdracht bestaande 380kV hoogspanningsverbinding te verkabelen nabij Krabbendijke – 17010268**

De brief is door PS geagendeerd voor de commissie.

Mevrouw Tuinder (SP) informeert of omwonenden ook betrokken zijn bij de ingestelde werkgroep ondergrondse verkabeling 380kV-verbinding. Wat zijn de rollen van Tennet, gemeente Reimerswaal en Provincie Zeeland in deze werkgroep? Wat is nu bekend bij partijen over het ondergrondstracé, de start van de werkzaamheden en de ingebruikname van de nieuwe verbinding? Daarnaast heeft ze een aantal technische vragen. Is het een idee om een in te stellen projectgroep, met de werkgroep mee te laten kijken naar de mogelijkheden de maatschappelijke kosten te beperken?

De voorzitter herinnert eraan dat voor de beantwoording van technische vragen, voorafgaand aan de commissiebehandeling, contact kan worden gezocht met de betreffende beleidsambtenaar. De discussie over dit onderwerp is al eerder in de commissie gevoerd.

Mevrouw Schönknecht (GS) geeft aan dat de betreffende grondeigenaren, dorpsraden en omwonenden nauw betrokken zijn en worden bij de aanleg van de nieuwe verbinding. Dat heeft geresulteerd in

deze toezegging van de minister en de opdracht aan Tennet tot verkabeling. De Provincie is blij met deze oplossing. Deze oplossingsvariant kost €70 mln. Het Kavelruilbureau is ingezet voor het verkrijgen van de benodigde gronden. Realisatie van de verbinding Brabant-Oost is voorzien in 2024. De gemeenteraad besluit via het bestemmingsplan voor een kabeltracé zuid of noord; aan de besluitvorming gaat een inspraakprocedure vooraf.

De heer Minderhoud (PvZ) is blij met de verkabeling en beargumenteert voor tracé noord te zijn.

Conclusie: de brief is voldoende behandeld.

8. **Brief GS van 13 juni 2017 met financiële stukken van het Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta en van de Grevelingen - 17012391**

Gelegenheid indienen zienswijze PS.

De heer Geluk (CDA) merkt op dat de provincie per 1 januari 2018 wil uittreden uit het 'schap'; die planning wordt niet gehaald. Hoe verhoudt zich dat tot de provinciale deelnemersbijdrage van € 98.000,--?

De heer Schonis (D66) ziet dit bedrag als een soort bruidschat van de provincie, die daarna stopt of hangt deze provinciale bijdrage samen met financiële consequenties van het inspiratiecentrum?

Mevrouw Schönknecht (GS) bevestigt dat de provincie per 1 januari 2018 uittreedt. Met Staatsbosbeheer zijn/worden afspraken gemaakt over vervolgbeheer van het inspiratiecentrum; daar moet geld bij. De kosten a.g.v. het inspiratiecentrum komen uit de schapmiddelen. Bij het uittredingsbesluit van de provincie is een garantie afgegeven t.a.v. de financiële bijdrage aan het schap; de looptijd van de garantie is nog enkele jaren. Ze benadrukt dat het schap de middelen inzet voor verbeteringen in het gebied op grond van ZOG2.

Conclusie: de brief is voldoende behandeld. De commissie adviseert geen zienswijze namens PS in te dienen.

9. **Brief GS van 6 juni 2017 over verantwoording RUD Zeeland over 2016 (met bijlagen) - 17012334**

De heer Haaze (PVV) vraagt of de inhuurproblematiek personeel RUD zorgelijk vormen aanneemt? Hoe staan GS tegenover een proef, de meevaller van 2016, deels in te zetten op het verkrijgen van een terugkoppeling van het door de RUD uitgevoerde provinciale beleid?

De heer Willemse (50PLUS) stelt dat de personele capaciteit nog steeds niet op sterkte is; hoe groot is het tekort? Hoe valt het tekort te rijmen met de inzet van fte's RUD voor landelijke projecten? Het accent ligt bij samenwerking met de randstad, op de randstad. Hij vreest dat het platteland wordt vergeten. Hoe is dit te voorkomen?

Mevrouw De Weert (SP) is geschrokken van de rapportage waaruit blijkt dat handhaving en inspectie door de RUD nog niet op orde zijn. Is het archiveringssysteem nu wel op orde en bijgewerkt? Zal de personele capaciteit en kennis eind 2017 op orde zijn?

De heer M.A. van 't Westeinde (CDA) vraagt n.a.v. het resultaat 2016 of alle taken door de RUD wel zijn uitgevoerd. Door o.a. ziekteverzuim en personeelstekort was de RUD nog niet op oorlogssterkte. Hij uit zijn zorgen over mogelijk afglijden van de RUD. Kan de gedeputeerde toelichten om welke lopende risico's en beheersmaatregelen het gaat op blz. 33 van de begroting 2016?

Noot commissiegriffier – antwoord via verslag:

Op bladzijde 33 van het jaarverslag dat gaat over weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt onder het kopje “risico's” het volgende gesteld : “in de begroting 2016 zijn de onderstaande belangrijkste risico's, in willekeurige volgorde, vermeld inclusief beheersmaatregel.”

De vraag luidt: zijn de genoemde beheersmaatregelen inmiddels allemaal genomen ?

*Dat is inderdaad het geval. Door het uitvoeren van het rapport P*Q en de continue aandacht van de RUD Zeeland voor informatie/ rapportage verbeteringen kunnen een groot deel van de risico's beheerst worden/ vroegtijdig gesignaleerd worden. Het is natuurlijk wel een groeiproces, zo moet het rapport P*Q nog wel worden geïmplementeerd.”*

Kan m.b.t. de dienstverleningsovereenkomst (DVO) het verschil tussen geplande adviezen (ong. 400) en gerealiseerde adviezen (133) worden verklaard? Positief is dat de RUD in het veld meer bekend is. De RUD vraagt aandacht: de provincie moet er kort op zitten.

De heer Van Haperen (PvdA) heeft n.a.v. blz. 16 jaarrapportage, vragen over beperking regelgeving schelpdieren, m.n. oesters rapen. Is er sprake van een leemte in de regelgeving? In het Natura 2000 beheerplan is er voldoende regelgeving opgenomen; gaat het om gebrek aan personele capaciteit?

Kan GS t.b.v. PS een notitie oesterrapen opstellen met daarin opgenomen de problematiek m.b.t. de regelgeving, handhaving en een oplossingsrichting? Zo'n nota is al veelvuldig toegezegd.

De heer Schonis (D66) vindt de onderbesteding RUD ook opvallend. Dat taken niet worden uitgevoerd door capaciteitsproblemen is een zorgpunt. Per 1 januari 2017 zijn de provinciale groene taken overgedragen aan de RUD. Hoe staat het met die taakuitvoering? Opmerkelijk is het signaal op blz. 20, punt 11 van het jaarverslag. Daarin staat dat in het administratiesysteem RUD nog niet kan worden weergegeven hoeveel overtredingen plaatsvinden. Hoe kunnen PS dan controleren of de taken goed worden uitgevoerd? Hij vraagt GS om een plan van aanpak.

De heer De Reu (GS) merkt op dat de voorliggende stukken terugblikken op RUD 2016. De RUD is op de goede weg; de invoering van de PxQ systematiek moet een oplossing bieden voor gesignaleerde problemen. Hij licht dit toe. In 2016 was sprake van veel externe inhuur door de RUD. Kennis en kunde op de VTH-taken waren niet meteen beschikbaar. Vergunningverlening bij nieuw vestiging van bedrijven vraagt bovendien een flexibele planning van de RUD. Dat geldt ook voor uitvoering van de wettelijke VTH-taken. Er is een fors opleidingstraject gaande; de personele capaciteit is daarom niet zorgelijk en mogelijk in 2017-2018 op orde. Fluctuatie in het ziekteverzuim speelt ook een rol. De RUD Zeeland is blij dat over 2016 een positief resultaat gemeld kan worden. Veel is bereikt in 2016. Het administratieve systeem is nog niet op orde en punt van fikse discussie. De groene taken worden goed uitgevoerd maar ook daar zitten rafelranden. V.w.b. handhaving oesterrapen moet de RUD de wet- en regelgeving strikt controleren. De personele capaciteit speelt een rol. Het rapen van 10 kilo oesters per persoon in aangewezen gebieden is toegestaan. De regelgeving zou uit perspectief van volksgezondheid goed moeten worden bezien. De RUD moet de bestaande regels zoveel mogelijk hanteren. Het platteland wordt bij de RUD Zeeland niet vergeten; de robuustheid RUD moet overeind blijven. Hij licht het meerderheidsbesluit toe dat heeft geleid tot toevoeging van het positief resultaat aan de algemene reserve RUD. Hij zal de suggestie van de PVV v.w.b. de inzet van het positief saldo en de pilot aan de orde stellen in het bestuur RUD.

Tweede termijn

De heer Hirdes (ZL) vraagt hoeveel tijd de RUD nodig heeft om de huidige problemen op te lossen? De heer Schonis (D66) verzoekt GS om de RUD te vragen om een deugdelijke administratie zodat de provincie en gemeenten hun controletaak kunnen uitvoeren.

De heer Van Haperen (PvdA) wil dat de provinciale boodschap t.a.v. oesterrapen scherper wordt gemaakt. Het gaat daarbij naast de visserijbelangen ook om de recreatieve beleving van het rapen van schelpdieren. Hij hecht aan een 'oesternota'.

De heer De Reu (GS) zegt de nota toe met daarin een aanvulling vanuit de portefeuille visserij. In de nota zal worden ingegaan op de juridische basis voor het oesterrapen door particulieren in de vrij toegankelijke gebieden van de Oosterschelde en op de volksgezondheidsaspecten. De problematiek bij de RUD zal niet voor eind 2017 zijn opgelost; hij is wel positief over de vorderingen dit jaar. Het op orde brengen van het administratieve systeem RUD is, vanwege het invoeren van alle gegevens, een erg omvangrijke klus. Daarbij wordt door de directie steeds de balans gezocht tussen externe taken en administratie. De heer De Bat (GS) zegt dat de RUD is belast met de handhavingstaken en daarmee de controle voert op oesterrapen. Het oesterrapen is een traditie in Zeeland die wordt gehandhaafd; daar is geen discussie over zolang het past binnen het kader natuurbeleid. De heer Van Zandbrink heeft namens de schelpdiersector een appèl gedaan op de provincie v.w.b. het bewaken van de risico's voor de volksgezondheid. Eerder zijn mosselinfecties opgetreden. De controle op aanbod van oesters via de achterdeur kan alleen via een zgn. heterdaad. GS zullen nadat de discussie met partijen is gevoerd, PS schriftelijk informeren over de uitkomsten.

De heer Van Haperen (PvdA) wijst erop dat recreatieve ondernemers boottochten op de Oosterschelde aanbieden. Dan kunnen ook schelpdieren worden geraapt. Daar spelen ook risico's voor de volksgezondheid

De heer De Bat (GS) benadrukt dat aan die ondernemers vergunning is verleend. Het gaat in dit dossier vooral om oesters die via de achterdeur aan restaurants worden aangeboden.

Conclusie: de brief is voldoende behandeld.

10. Verslag (concept) commissie Ruimte, Ecologie en Water van 12 mei 2017 – 17011931

Conclusie: het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

11. Toezeggingenlijst (bijgewerkt) – 17011951

Hierbij wordt betrokken:

Brief GS van 6 juni 2017 over toezegging (nr. 41) Perkpolder, met bijlage – 17012363

De commissie stemt in met het voorstel commissietoezegging nr. 41 af te voeren.

Conclusie: de overige nummers blijven staan.

12. Volgende vergadering: vrijdag 8 september 2017, aanvang 9.00 uur.

Agendapunt 100.1 wordt teruggevraagd voor behandeling door de heer A. van 't Westeinde (GL).

Het betreft brief GS van 6 juni 2017 met jaarverslag 2016 Commissie Regionaal Overleg luchthaven Midden-Zeeland (17012353).

13. Besluit tot overgaan van commissievergadering in beslotenheid, conform het verzoek van Ge-deputeerde Staten.

De heer De Bat (GS) licht zijn verzoek voor een besloten vergadering toe. Reden is dat de onderhandelingen met betrekking tot Perkpolder in de laatste fase zijn aanbeland. Daarmee zijn financiële belangen gemoeid die niet in openbaarheid kunnen worden gedeeld.

De voorzitter noemt de reden van geheimhouding; die is gebaseerd op de Provinciewet en de Wob, namelijk economische of financiële belangen van de provincie als ook het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van hierbij betrokken natuurlijke of rechtspersonen dan wel derden.

Conclusie: de commissie besluit tot het houden van een besloten vergadering.

Na een korte schorsing wordt de vergadering na 11.10 uur in beslotenheid vervolgd.

14. **Sluiting om 12.10 uur.**

Toegevoegd:

Bijlage 1: inspraaktekst namens Burgerstem Noord-Beveland

Geachte leden van de commissie Ruimte

Middelburg, 16 juni 2017

Ik spreek in namens Burgerstem Noord-Beveland; een belangenorganisatie die opkomt voor het welzijn van Noord-Beveland en haar inwoners, alsook het behoud van natuur en milieu.

Vandaag spreekt u o.a. over de deelherziening van het vigerende Omgevingsplan, met betrekking tot intensieve pluimveebedrijven. Dit vormt onderdeel van het Omgevingsbeleid, waarin o.a. de doelstellingen en inzet zijn beschreven, gericht op elke vorm van Intensieve Veehouderij. Uitgangspunt van dit Omgevingsbeleid is dat elke grootschalige ontwikkeling van intensieve veehouderij wordt tegengegaan, omdat grootschalige, industrieel aandoende agrarische bedrijven afbreuk doen aan de landschappelijke kwaliteiten. In de herziening van het Omgevingsplan 2006-2012 werd ingezet op verduurzaming. Toen werd er al aandacht geschonken aan het dierenwelzijn en de milieuwinst door het terugdringen van o.a. fijnstof en geuroverlast. Het RIVM heeft de afgelopen jaren diverse onderzoeken uitgevoerd, waaruit de grote risico's van grootschalige veehouderij voor het milieu en de mensen blijken.

Het verduurzamen van intensieve veehouderijen wordt o.a. bevorderd door de wettelijke regelgeving, waarin o.a. aandacht wordt geschonken aan de vloeroppervlakte van bedrijven. De uitbreiding van bedrijven groter dan 5.000 m² mag maximaal 10% bedragen. Kortom de regels en richtlijnen zijn duidelijk, maar deze worden in de praktijk aantoonbaar overtreden en er wordt niet gehandhaafd, zoals blijkt uit de navolgende voorbeelden!

Op Noord-Beveland werd in 1998 een vergunning verstrekt aan een varkenshouderij in Geersdijk. Vanaf 2004 is deze niet meer actief, maar in 2016 doet de eigenaar melding dat hij de activiteiten wil reactiveren. Daarbij wil hij met 50% meer dieren starten dan in de vergunning uit 1998 werd toegestaan, en doorgroeien naar 100% meer dieren. Ondanks dit verleent de RUD in 2016 toch een OBM, terwijl de stalinrichting dan al 13 jaar niet meer in gebruik is en niet voldoet aan de huidige eisen m.b.t. het Milieu en het Dierenwelzijn. Een duidelijk voorbeeld van de vrije interpretatie van regels en het gebrek aan handhaving.

Een ander voorbeeld is een melkveehouderij in Wissenkerke, dat in 1999 startte als een kleinschalig melkveebedrijf. In 2013 (toen het Omgevingsplan 2012-2018 al leidend was) werd een vergunning verstrekt voor uitbreiding van de veestapel met meer dan 150%. De vergunning voorzag ook in de bouw van een megastal, wat aantoonbaar in strijd was met de inzet om grootschalig industrieel aandoende agrarische bedrijven te voorkomen. Hiervoor werd ook het bouwvlak met 60% vergroot tot 10.000 m² en in 2015/2016 werd de megastal voor 334 dieren gebouwd. Nu is er opnieuw een verzoek ingediend om het aantal dieren uit te breiden naar 775 stuks en het bouwvlak met nog eens 9.000 m² te vergroten. Ook hier is aantoonbaar sprake, dat er gehandeld wordt in strijd met het Omgevingsplan 2012-2018.

Namens Burgerstem Noord-Beveland vraag ik u dringend om niet alleen regels te herzien, maar aandacht te geven aan het toezicht op adequate naleving en handhaving, zodat grootschalige ontwikkeling van intensieve veehouderijen niet alleen op papier wordt voorkomen.

Ik dank u voor uw aandacht.

Bijlage 2:

N.a.v. agendapunt 4 commissie Ruimte van 16 juni 2017

Beantwoording vraag van de heer A. van 't Westeinde (GL):

Gedeputeerde Schönknecht zegt toe dat zal worden aangegeven hoe de vergunningverlening en toetsing door de RUD verloopt voor wat betreft WABO vergunningen voor intensieve veehouderijen.

Beantwoording:

Uit informatie van de RUD Zeeland blijkt het volgende:

Een aanvraag voor het wijzigen of oprichten van een intensieve veehouderij wordt ingediend via het landelijke website omgevingsloket online (OLO). In de meeste gevallen is voor de afhandeling van de aanvraag het bevoegd gezag de gemeente. In een enkel geval is gedeputeerde staten van Zeeland het bevoegd gezag.

Op het moment dat de aanvraag bij de RUD Zeeland wordt geregistreerd, zal de aanvraag voorgelegd worden aan de betreffende gemeente, waar het bedrijf zich bevindt, met het verzoek om advies uit te brengen. Het advies dient ten minste in te gaan op de toetsing aan de bouwwet- en regelgeving en toetsing aan het bestemmingsplan. Bij de toetsing van het bestemmingsplan wordt ook rekening gehouden met het gestelde in het Omgevingsplan (bijv: max 5000 m² bedrijfsvloeroppervlak). Het advies van de gemeente is leidend voor het al dan niet positief besluiten op de aanvraag.

De aanvraag wordt ook voorgelegd aan de provincie met het verzoek om advies uit te brengen ten aanzien van de Natuurbeschermingswet.

De RUD Zeeland toetst de aanvraag aan de geldende wet- en regelgeving voor het onderdeel Milieu en beoordeelt de relevante milieuaspecten zoals onder andere: bodem, luchtkwaliteit (fijnstof), geur, ammoniak emissie, geluid, gezondheid.

Na ontvangst van de adviezen stelt de RUD Zeeland een besluit op. Indien blijkt dat aan alle uitgangspunten uit de verschillende wet- en regelgeving kan worden voldaan, wordt een besluit opgesteld waardoor de gevraagde activiteiten worden toegestaan i.c. de vergunning wordt verleend. Indien de gevraagde activiteit in strijd is met het bestemmingsplan of de gevraagde activiteiten leiden tot nadelige gevolgen voor het milieu kan niet positief worden besloten en wordt de gevraagde vergunning geweigerd (een zgn. weigeringsbesluit).

17015330

Provincie Zeeland
Tav. de heer drs. J.W. Adriaanse
Postbus 6001
4330 LA MIDDELBURG

PROVINCIE ZEELAND	
AFD. RM	AMBT.
AFD. TERMIJN	Adriaanse
DATUM	18 JULI 2017
DOC.NR.	
ZAAK NR.	
CLASS.	

VeiligheidsRegio
Zeeland

Onderwerp: advies inzake Agenda Zeeuwse Omgevingsvisie

Geachte heer Adriaanse,

Op 22 juni 2017 heeft u de Agenda van de Zeeuwse Omgevingsvisie naar ons toegezonden. Veiligheidsregio Zeeland wilt u als belanghebbende adviseren over dit beleidsstuk. Graag ontvangen wij een terugkoppeling over de mate waarin dit advies wordt betrokken in het verdere proces.

Inhoud agenda

De Agenda geeft een weergave van de verschillende thema's op strategisch niveau wat uiteindelijk zal dienen als inhoudsopgave voor de toekomstige Omgevingsvisie van de Provincie Zeeland.

Algemeen advies

Veiligheidsregio Zeeland wenst als partner en adviesorgaan met u mee te denken over de te ontwikkelen Omgevingsvisie.

Door u in een zo vroeg mogelijk stadium te adviseren hopen wij samen met u na te kunnen denken hoe de normen van de Omgevingswet verwerkt kunnen worden in de Provinciale Omgevingsvisie. De wetgever heeft slechts twee inhoudelijke normen voor de visie:

1. Gericht op de doelen van de wet (artikel 1.3 van de wet):
 - a. bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, en
 - b. doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.
2. In een omgevingsvisie wordt rekening gehouden met het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden en het beginsel dat de vervuiler betaalt. (artikel 3.3. van de wet)¹

Advies: Betrek Veiligheidsregio Zeeland zo vroeg als mogelijk in het proces zodat wij kunnen adviseren over de invulling van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving welke in verhouding staat met de maatschappelijke behoeften.

¹ Nota van toelichting van Besluit kwaliteit leefomgeving, hoofdstuk 3 'Doorsnijdende thema's'

- Crisisbeheersing en Rampenbestrijding
- Brandweezorg
- Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR)
- Gezamenlijke Meldkamer Zeeland (GMZ)

Datum:

13/07/2017

Verzenddatum:

17 JUL 2017

Inlichtingen:

T. Nagtegaal

Tel.: 06-20092412

E-mail: t.nagtegaal@vrzeeland.nl

Ons kenmerk:

VRZ/201704188

Uw kenmerk:

Blad:

1 van 2

Aantal bijlagen:

1

Adres:

Postbus 8016
4330 EA Middelburg
Segeerssingel 10
4337 LG Middelburg
info@vrzeeland.nl

Internet:

www.vrzeeland.nl

Bank:

IBAN:
NL06BNGH0285027956
BIC:
BNGHNL2G
t.n.v. Veiligheidsregio Zeeland

Advies invulling van de Agenda

In uw agenda staan vier strategische opgaven genoemd met daaronder de verschillende kernthema's. Binnen iedere strategische opgave speelt, volgens ons, veiligheid en gezondheid een rol. Als rode draad zouden deze onderwerpen door de opgaven moeten lopen, waarbij dit per definitie niet conflicteert met andere aandachtsgebieden.

Advies: Neem 'gezondheid' en 'veiligheid' mee in de vier strategische opgaven.

In de volgende twee paragrafen lichten wij toe hoe u de onderwerpen veiligheid en gezondheid in de omgevingsvisie kan verwerken.

Veiligheid

De advisering op het aspect veiligheid gebeurt op basis van de regionale geïnventariseerde risico's en de voorbereiding op de bestrijding indien de risico's zich voor doen. De Zeeuwse risico's zijn hierbij vastgelegd in het regionaal Risicoprofiel Zeeland 2014-2018 en een dynamisch Brandrisicoprofiel Zeeland. Bijlage 1 bevat de relevante risico's voor Zeeland. Op basis van de risicoprofielen en de gekozen prioritaire risico's zijn de (voorgenomen) beheersmaatregelen voor de risico's vastgelegd in het Beleidsplan Veiligheidsregio Zeeland 2015-2019 (art.14 wvr).

Het verkleinen van de regionale risico's kan ons inziens alleen gebeuren als deze betrokken worden in de provinciale Omgevingsvisie. Op die manier heeft de provincie een visie op veiligheid, waarna in specifieke ruimtelijke plannen invulling gegeven kan worden aan het verkleinen van de risico's en het beperken van de effecten van risico's.

Advies: Betrek de risico's uit het regionaal Risicoprofiel in de Omgevingsvisie.

Gezondheid

'Gezondheid' betreft een verzamelnaam voor een aantal risico's uit het regionaal Risicoprofiel. Te denken valt aan advisering over: uitbraak van ziekten, extreme weersomstandigheden, bedreiging volksgezondheid en anderszins. Twee partners waarmee Veiligheidsregio Zeeland samenwerkt om de gezondheid te bevorderen zijn de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) en de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Zeeland. Graag verwijzen we naar de reactie van de GGD Zeeland.

Advies: Betrek de specialistische kennis van de GHOR en GGD bij het opstellen van de Omgevingsvisie.

Mocht u nog vragen hebben naar aanleiding van deze brief, dan kunt u contact opnemen met de in de kantlijn genoemde contactpersoon.

Het dagelijks bestuur van Veiligheidsregio Zeeland,
namens dezen,
wnd. algemeen directeur,
voor deze,

A.J. Willemse
Teamleider Risicobeheersing

Bijlage 1: Relevante incidenttypen voor Zeeland

Bron: rapport Regionaal Risicoprofiel Zeeland 2015-2018, gebaseerd op de landelijke Handleiding Regionaal Risicoprofiel

Maatschappelijk thema	Crisistype	Incidenttype	Relevantie		
1 Natuurlijke omgeving	1 Overstromingen	10 Overstroming vanuit zee	Ja		
		20 Overstromingen door hoge rivierwaterstanden	Nee		
		30 Vollopen van een polder/ dijkdoorbraak	Nee		
	2 Natuurbranden	10 Bosbrand	Ja		
		20 Heide, (hoog)veen- en duinbranden	Ja		
	3 Extreme weersomstandigheden	10 Extreme koude, sneeuw en ijzel	Ja		
		20 Extreme hitte en eventuele smog	Ja		
		30 Windhozen - zware storm	Ja		
		40 Aanhoudende laaghangende mist	Nee		
	4 Aardbeving	10 Aardbeving	Nee		
	5 Plagen	10 Ongedierte	Nee		
	6 Dierziekten	10 Ziektegolf	Ja		
	2 Gebouwde omgeving	1 Branden in kwetsbare objecten	10 Grote branden in gebouwen met niet of verminderd zelfredzame personen	Ja	
			20 Grote branden in gebouwen met een grootschalige publieksfunctie	Ja	
30 Grote branden in bijzonder hoge gebouwen of ondergrondse bebouwing			Nee		
40 Branden in dichte (oude)binnensteden			Ja		
2 Instorting in grote gebouwen en kunstwerken		10 Explosies	Ja		
		20 Instorting door gebrekkige constructies/-fundering	Ja		
3 Technologische omgeving	1 Ongevallen met brandbare / explosieve stof in open lucht	10 Ongeval vervoer weg	Ja		
		20 Ongeval vervoer water	Ja		
		30 Ongeval spoorvervoer	Ja		
		40 Ongeval transport buisleidingen	Ja		
		50 Ongeval stationaire inrichting	Ja		
	2 Ongevallen met giftige stof in open lucht	10 Ongeval vervoer weg	Ja		
		20 Ongeval vervoer water	Ja		
		30 Ongeval spoorvervoer	Ja		
		40 Ongeval transport buisleidingen	Ja		
		50 Ongeval stationaire inrichting	Ja		
	3 Kernongevallen	10 Ongeval A-objecten: centrales	Ja		
		20 Ongeval A-objecten: nabije centrales grensoverschrijdend	Ja		
		30 Ongeval A-objecten: scheepvaart met kernenergie en nucleair defensiemateriaal	Ja		
		40 Ongeval B-objecten: vervoer grote eenheden radioactief materiaal	Ja		
		50 Ongeval B-objecten: nucleaire faciliteiten	Ja		
		60 Ongeval B-objecten: overig vervoer	Ja		
		70 Ongeval B-objecten: gebruik nucleaire materialen	Ja		
		80 Incident militair terrein en transporten nucleaire materiaal	Ja		
		4 Vitale infrastructuur en voorzieningen	1 Verstoring energievoorziening	10 Uitval olievoorziening	Ja
				20 Uitval gasvoorziening	Ja
30 Uitval elektriciteitsvoorziening	Ja				
2 Verstoring drinkwatervoorziening	10 Uitval drinkwatervoorziening		Ja		
	20 Problemen waterinname (waterstand rivieren en meren)		Ja		
	30 Verontreiniging		Ja		
3 Verstoring rioolwaterafvoer en afvalwaterzuivering	10 Uitval rioleringsstelsel		Ja		
	20 Uitval afvalwaterzuivering		Nee		
4 Verstoring telecommunicatie en ICT	10 Uitval voorziening voor spraak- en datacommunicatie		Ja		
5 Verstoring afvalverwerking	10 Langdurige staking afvalverwerking		Nee		
6 Verstoring voedselvoorziening	10 Langdurige staking distributiecentra	Nee			
5 Verkeer en vervoer	1 Luchtvaartincidenten	10 Incident bij start of landing op of om een luchtvaartterrein	Ja		
		20 Incident vliegtuig bij vliegshows	Nee		
	2 Incidenten op water	10 Incident waterrecreatie en pleziervaart	Ja		

Maatschappelijk thema	Crisistype	Incidenttype	Relevantie		
		20 Incident beroepsvaart (niet met Gevaarlijke stoffen)	Ja		
		30 Incident op ruim water	Ja		
		40 Grootschalig duikincident	Ja		
	3	Verkeersincidenten op land	10 Incident wegverkeer	Ja	
			20 Incident treinverkeer	Ja	
	4	Incidenten in tunnels	10 Incidenten in treintunnels + stations	Nee	
			20 Incident in wegtunnels	Ja	
			30 Incident in tram- en metrotunnels + station	Nee	
	6	1	Bedreiging volksgezondheid	10 Besmettingsgevaar	Ja
				20 Grootschalige besmetting zonder ziekteverschijnselen	Ja
30 Besmettingsgevaar vanuit buitenland				Ja	
40 Besmettingsgevaar in eigen regio				Ja	
50 Dierziekte overdraagbaar op mens				Ja	
2		Ziektegolf	10 Ziektegolf besmettelijke ziekte	Ja	
			20 Ziektegolf niet besmettelijke ziekte	Ja	
7	1	Paniek in menigten	10 Paniek tijdens grote festiviteiten, concerten, demonstraties	Ja	
			2	Verstoring openbare orde	10 Rellen rondom demonstraties en andere manifestaties met politiek karakter
	20 Gewelddadigheden rondom voetbalwedstrijden	Nee			
	30 Maatschappelijke onrust en buurtrellen	Ja			

From: Maartje Brouwer <Maartje.Brouwer@ggdzeeland.nl>
Sent: Wednesday, July 19, 2017 8:35:00 AM
To: Adriaanse J.W. (Jan Willem)
Cc: Noëlle Pötgens; Leonie Ernst; Arnold Bergstra; t.nagtegaal@vrzeeland.nl; h.clarijs@vrzeeland.nl
Subject: RE: Agenda Zeeuwse Omgevingsvisie en presentatie

Geachte heer Adriaanse, Beste Jan Willem,

Hartelijk dank voor het toesturen van de Agenda Zeeuwse Omgevingsvisie (22 juni j.l. via het SPOZ). Met belangstelling heb ik samen met mijn collega's kennis genomen van de agenda en het bijbehorende tijdspad.

Een veilige en gezonde leefomgeving zien wij als rode draad in alle kernthema's van de agenda terugkomen. Veel van de genoemde onderwerpen hebben een relatie met gezondheid, veiligheid en milieu. Graag leveren wij een actieve bijdrage aan de verdere uitwerking van deze onderwerpen, vanuit onze expertise op het gebied van gezondheidsbescherming (medische milieukunde), gezondheidsbevordering en monitoring, en onze adviesrol naar de Zeeuwse gemeenten. Dit doen wij graag in samenspraak met andere belanghebbende partijen, waaronder de VRZ waar specialistische kennis op het gebied van veiligheid en regionale risico's is ondergebracht. Op provinciaal niveau rekening houden met gezondheid en veiligheid in de (her)inrichting van de fysieke leefomgeving is naar ons idee belangrijk en waardevol en hieronder geven wij enkele voorbeelden in relatie tot de kernthema's van de agenda.

Een gezonde leefomgeving biedt bijvoorbeeld een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bewoners, bedrijven en toerisme, en draagt daarmee bij aan een gezonde, duurzame regionale economie. Veranderingen in het klimaat hebben ook effecten op de gezondheid, onder andere door een toename van hittestress. De provincie kan hier op inspelen, bijvoorbeeld door het stimuleren van toegankelijke groene en blauwe (water) gebieden die in tijden van hitte voor verkoeling zorgen. Tevens heeft de aanwezigheid van groen een positief effect op de mentale en fysieke gezondheid van inwoners en recreanten. Het nemen van gezondheidsbeschermende maatregelen en de beheersing van risico's vraagt ook om een provinciale benadering en draagt bij aan een leefbare regio. Hierbij kan gedacht worden aan luchtkwaliteit, geluids- en geurhinder of bodemverontreiniging.

Wij zien er naar uit op korte termijn samen met u, de Zeeuwse gemeenten en andere partners uit het SPOZ, vervolg te geven aan de Zeeuwse Omgevingsvisie.

Met vriendelijke groet,
Namens de GGD Zeeland,

Maartje Brouwer

Milieugezondheidskundige
Afd. Medische Milieukunde
T: 06-30997723
E: Maartje.Brouwer@ggdzeeland.nl
W: www.ggdzeeland.nl
Werkdagen: ma en di

Van: Adriaanse J.W. (Jan Willem) [mailto:jw.adriaanse@zeeland.nl]

Verzonden: donderdag 22 juni 2017 15:49

Aan: Omgevingswet <omgevingswet@zeeland.nl>; j.ubbels@grdebevelanden.nl; AIElling@Borsele.nl; r.lemmens@goes.nl; r.van.damme@gemeentehulst.nl; t.de.koster@gemeentehulst.nl; s.van.vooren@gemeentehulst.nl; p.vogel@kapelle.nl; b.weeda@middelburg.nl; b.melis@noord-beveland.nl; e.ruissen@noord-beveland.nl; j.gideonse@reimerswaal.nl; s.reubens@reimerswaal.nl; patricia.koster@schouwen-duiveland.nl; adefeijter@gemeentesluis.nl; gnaeije@gemeentesluis.nl; l.nolson@terneuzen.nl; koetsier.m@tholen.nl; quist.p@tholen.nl; qg.karman@veere.nl; ejasperse@vlissingen.nl; wvael@vlissingen.nl; Arnold Bergstra <Arnold.Bergstra@ggdzeeland.nl>; Leonie Ernst <Leonie.Ernst@ggdzeeland.nl>; Maartje Brouwer <Maartje.Brouwer@ggdzeeland.nl>; Adriaanse J.W. (Jan Willem) <jw.adriaanse@zeeland.nl>; Korteweg A.E. (Annebeth) <ae.korteweg@zeeland.nl>; Nispen v J.R. (Reinier) <jr.v.nispen@zeeland.nl>; Keijzer de J.R.F. (Jean-Piërre) <jrf.de.keijzer@zeeland.nl>; tineke.veenbaas@rws.nl; joost.wijnekus@rws.nl; anton.van.berchum@rws.nl; n.damman@rud-zeeland.nl; rm.delater@rud-zeeland.nl; h.clarijs@vrzeeland.nl; t.nagtegaal@vrzeeland.nl; christel.vandeguchte@scheldestromen.nl; Peter Mondeel <p.mondeel@middelburg.nl>

Onderwerp: Agenda Zeeuwse Omgevingsvisie en presentatie

Beste collega's,

Bijgaand, conform afspraak, Agenda en presentatie over de Zeeuwse Omgevingsvisie.

Groet van Jan Willem

drs. J.W. Adriaanse
projectleiding Zeeuwse Omgevingsvisie

Provincie Zeeland

Provinciehuis
Abdij 6
Postbus 6001
4330 LA Middelburg
T (+31)(0)118 - **75 21 22**
M (+31)(0)6 - 28904094

 cid:image001.png@01D117E5.B9E99
E20

 Please consider the environment before printing this email

Disclaimer

Dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bedoeld voor de geadresseerde. Indien u niet de geadresseerde bent wordt u verzocht de afzender hiervan in kennis te stellen, het e-mailbericht naar de juiste persoon door te sturen of dit bericht te vernietigen.

neDisclaimer: De GGD Zeeland gaat zorgvuldig om met informatie. Desondanks kan de organisatie niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele onjuistheden in dit bericht of gevolgen die er uit voortvloeien. De informatie is uitsluitend bedoeld voor de geadresseerde. Verstrekking aan en gebruik door anderen is niet toegestaan. Indien u niet de geadresseerde bent, verzoeken wij u ons het bericht retour te zenden.

Vereniging van
Zeeuwse Gemeenten

Aan het college van gedeputeerde
staten van Zeeland,
Postbus 6001,
4330 LA Middelburg.

uw kenmerk	uw brief d.d.	ons kenmerk	bijlage(n)
contactpersoon	bezoekadres	BO	
L.M. Klaasse	Kanaalweg 3	doorkiesnr	
onderwerp		0118-675572/573	
agenda Zeeuwse Omgevingsvisie		datum	

18 JULI 2017

Geacht college

In het laatste portefeuillehoudersoverleg ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, archeologie en monumentenzorg van 23 mei jl. zijn de gemeenten geïnformeerd over uw Agenda Zeeuwse Omgevingsvisie.

Naar aanleiding daarvan heeft op 30 juni jl. een gesprek plaatsgevonden tussen uw collegelid mevrouw Schönknecht-Vermeulen en onze bestuursleden de heren van der Zwaag (burgemeester Veere/voorzitter portefeuillehoudersoverleg) en Schenk (wethouder Borsele). Dit gesprek hebben wij als positief en constructief ervaren.

In vervolg daarop bevestigen wij u hierbij de aan mevrouw Schönknecht-Vermeulen gedane uitnodiging om in ons eerstvolgende portefeuillehoudersoverleg ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, archeologie en monumentenzorg op 10 oktober a.s. een nadere toelichting te geven.

Het dagelijks bestuur van de VZG,
namens dit de voorzitter,

(drs R.J. van der Zwaag)

Correspondentieadres:
Postbus 6000,
4330 LA Middelburg
T. 0118-675572/573
E. r.klaasse@middelburg.nl

Rek 285154966
Iban NL74BNGH0285154966
Bic BNGHNL2G
BTW NL8020.45.492.B.01
KVK 40310242

Provinciale afdeling van de
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Aan het College van Gedeputeerde Staten van Zeeland
Gedeputeerde Carla Schönknecht
Postbus 6001
4330 LA Middelburg

Betreft: Omgevingsvisie Zeeland 2018, bouwstenen ZPG n.a.v. de PCGR-vergadering

Wilhelminadorp, 19 juli 2017

Geachte gedeputeerde Schönknecht,

Graag gaan we in op uw voorstel (PCGR-vergadering van 22 juni jl.) en leveren hierbij bouwstenen aan, als input voor de op te stellen Zeeuwse Omgevingsvisie.

Via deze brief willen we bij het College van GS specifiek aandacht vragen voor de positie van de Zeeuwse grondeigenaren, welke bij een gelijk speelveld prima in staat zijn om integraal het eigendom en het beheer van landbouw- en natuurgronden te continueren en te versterken. Het is noodzakelijk om het Zeeuwse beleid en de uitvoering hiervan te actualiseren, i.v.m. het wegvallen van landelijke budgetten en verantwoordelijkheden t.g.v. de decentralisatie en de daarmee samenhangende toenemende bevoegdheden van de gemeenten. In de brede context van de nieuwe omgevingswet vragen wij aandacht voor een breed scala van zaken:

- ZPG onderschrijft de ingezette Zeeuwse koers op versterking van economie, de biodiversiteit en leefomgeving en vraagt daarbij aandacht voor verlaging van de regeldruk en versterking van het toezicht in het buitengebied. We pleiten op provinciaal niveau voor een extra impuls, voor zowel innovatieve landbouw incl. zilte teelten als voor plattelandsondernemers en Landgoedeigenaren. Ondernemers dienen via één loket ondersteund te worden, ook voor uitleg bij de digitale ruimtelijke kaarten.
- We maken ons zorgen over het beleven van de rijke cultuurhistorie van Zeeland incl. het cultuurhistorische landschap. Wij vragen aandacht voor de integraliteit van de historische landgoederen, boerderijen en buitenplaatsen en hun omgeving ('landgoedbiotoop'), ook t.b.v. ons Zeeuws vestigingsklimaat. Opnieuw is het van belang dat de eigenaar integraal afspraken kan maken met de overheden.
- Introductie van het begrip 'Landgoedbiotoop': de visie en het nieuwe Provinciale omgevingsplan, welk als basis wordt gebruikt voor de gemeentelijke omgevingsplannen zal duidelijk moet aangeven wat de kaders zijn ten aanzien van het landgoed/de buitenplaats én haar omgeving. We pleiten t.b.v. de continuïteit niet alleen voor passende ontwikkelruimte op landgoedniveau maar er zou in het omgevingsplan ook bescherming moeten worden geboden voor de ontwikkelingen eromheen. Dus geen ontwikkelingen die ten koste gaan van de cultuurhistorische-, economische en natuurwaarden van het landgoed/de buitenplaats. De provincie Zuid-Holland heeft inmiddels het begrip 'landgoedbiotoop' geïntroduceerd.
- Bedrijven in het buitengebied: we onderschrijven de ingezette koers, dat er ruimte wordt gegeven aan agrarische bedrijven, echter, we zouden graag willen vasthouden aan een duidelijke relatie van de activiteiten met landbouw. Wij zijn niet tegen andersoortige activiteiten, mits deze in verhouding zijn en zoveel mogelijk gekoppeld blijven aan het landbouwbedrijf. Bovendien is een goede landschappelijke aankleding vereist! Er is behoefte aan ondersteuning bij restauratie en herbestemming het vrijkomende agrarisch erfgoed.

- Onderhoud van landschap en erfgoed: zoals gezegd is dynamiek nodig t.b.v. de continuïteit. Vervolgens vragen wij om een reële vergoeding van de geleverde groen-blauwe en 'leiding'-dienst. Naast de zorg om het teruglopen van de SNL-subsidie vraagt ook continuering van de groene BRIM en van de fiscale aftrek van onderhoud van Rijksmonumenten alle aandacht. Zeker voor de Buitenplaatsen wordt het anders nagenoeg onmogelijk om het beheer op orde te houden. Wanneer de lanen en bossen niet meer onderhouden kunnen worden zullen zij vanwege de veiligheid afgesloten moeten worden. Nogmaals willen wij het College bedanken voor de eerdere steun om de 'onderhoudsaftrek' te continueren.
- De Zeeuwse landbouwgebieden vragen om bescherming om concurrerend te blijven. T.b.v. van de verbetering van zowel de structuur van de landbouw als van het particulier natuurbeheer vragen wij om mobilititeit van zowel landbouw- als natuurgroden. De niet-strategische grondvoorraad van de overheid kan met heldere afspraken over de bestemming en het beheer worden afgestoten, op een transparante wijze, met gelijke kansen voor particuliere kopers. We stellen voor dat de aangekochte gronden t.b.v. de reeds vervallen locatie van 'het Kustlab' weer teruggaan naar particuliere eigenaren. Bovenstaande visie geldt ook voor Terreinbeherende organisaties, ook zij kunnen de niet-strategische gronden aan particulieren aanbieden t.b.v. de financiering van hun landelijke opdracht.
- Energiegrondstoffen: er is onderzoek nodig, samen met de Zeeuwse Landbouw. Primair blijft het telen van gewassen voor de voeding van de West-Europese bevolking. Restproducten en (natuur-)teelten van marginale gronden kunnen hun weg vinden naar de energiecentrales. Wat betreft nieuwe ontwikkelingen (windmolens, zonnepanelen, grondstoffen) vraagt de transitie naar een energielandschap extra aandacht. Waar sta je het wel toe om energie te winnen, waar doe je het niet om het landschap te beschermen; en hoe zorg je dat de revenuen weer ingezet worden voor het beheer van het landschap. Wij willen dit vraagstuk vanuit ZPG/FPG actief oppakken.
- In het verlengde hiervan vragen verschillende leden aandacht voor 'respect voor de duisternis'. We pleiten voor minimalisatie van kunstlicht in het buitengebied, tenzij de veiligheid in het geding is. Beleving, landschap, energiegebruik en ecologie zijn hierbij van belang. Ook zoeken naar verlichting welke het minst schadelijk is voor onze kwetsbare natuur, met minimaal stroomverbruik!

Tot slot, zoals door onze vertegenwoordiger René de Bont in de PCGR aangegeven, adviseren wij u t.b.v. de visie in contact te treden met uw Vlaamse, Brabantse en Hollandse partners. Waar mogelijk is het zaak om op onderdelen grensoverschrijdend een gezamenlijke visie op te stellen. Zo kunnen wij ons voorstellen dat van 'de bedreiging voor de Brabantse Peel' een kans wordt gemaakt voor de Zeeuwse mineralenkringloop, oftewel het verplaatsen van Oost-Brabantse melkveehouders naar onze provincie, t.b.v. de transitie naar innovatieve grondgebonden landbouwbedrijven. En ook de toename van de Belgische agrarische activiteiten in Zeeuws-Vlaanderen vraagt aandacht.

We stellen de samenwerking met het College bijzonder op prijs. Alvast dank dat u op 2 oktober a.s. met ons bestuur in gesprek wilt gaan. Deze brief kan daarbij als leidraad fungeren. Ik wens u een fijne zomer toe. Namens bestuur en leden van de vereniging Zeeuws Particulier Grondbezit,

Met vriendelijke groeten,
Joan Seijdlitz

Voorzitter ZPG

BESTUURLIJK PLATFORM *de Bevelanden*

secretariaat:
Stenevate 10
Postbus 1, 4450 AA Heinkenszand
Telefoon: (0113) 238 496
Telefax: (0113) 561 385
e-mail: aielling@borsele.nl

Gedeputeerde Staten van Zeeland
Postbus 6001
4330 LA MIDDELBURG

Uw kenmerk:
Uw brief van:
Onderwerp: Agenda Zeeuwse Omgevingsvisie

Ons kenmerk:
Heinkenszand, 28 juli 2017

Geacht college,

Onlangs hebben wij als Bestuurlijk Platform de Bevelanden (het samenwerkingsverband tussen de gemeenten Borsele, Goes, Kapelle, Noord-Beveland en Reimerswaal) met belangstelling kennis genomen van de Agenda Zeeuwse Omgevingsvisie. Deze Agenda geeft aan waar volgens Provinciale Staten de urgentie ligt, waarover keuzes gemaakt moeten worden en waarover met allerlei partijen nog in gesprek gegaan wordt, in de aanloop naar een nieuwe Zeeuwse Omgevingsvisie. Provinciale Staten geven hierbij aan dat veel thema's met elkaar in verbinding staan en dat deze samenhang de integraliteit vormt die in de Omgevingsvisie aan de orde zal komen.

In de Agenda Zeeuwse Omgevingsvisie zijn de vier strategische opgaven voor de Nationale Omgevingsvisie benut om de verschillende thema's te ordenen en prioriteiten te bepalen. Wij onderschrijven deze in de Agenda Zeeuwse Omgevingsvisie genoemde kernthema's en zien belangrijke raakvlakken met onze gezamenlijke beleidsuitgangspunten. Deze brengen wij graag onder uw aandacht.

De vijf gemeenten in de regio De Bevelanden hebben de ambitie om intensief samen te werken aan een sterke regio op de gebieden wonen, werken en recreëren. Dit jaar hebben de vijf gemeenteraden ingestemd met de Strategische Agenda, de Economische Agenda en de Toeristische Agenda. In 2016 stelden de raden de Agenda Wonen al vast, met daarin de regionale woningbouwprogrammering. Deze agenda's vormen de beleidsmatige kaders op de terreinen wonen, werken en recreëren op De Bevelanden, waarmee wij actief aan de slag gaan. De vier Bevelandse Agenda's zijn als bijlagen bij deze brief gevoegd.

Om onze ambities effectief en efficiënt te kunnen vormgeven biedt de Strategische Agenda richting en houvast bij de ontwikkelingen die wij in regionaal verband willen initiëren en die op onze regio afkomen. In de Strategische Agenda worden als het ware de dwarsverbanden tussen de diverse thema's wonen, werken en recreëren gelegd die in de afzonderlijke thematische agenda's verder zijn uitgewerkt.

De *kracht van en de uitdagingen* voor De Bevelanden zijn:

- Zorg, vrijetijdseconomie, agro en food als belangrijke sectoren
- Traditionele en relatief kwetsbare werkgelegenheidsstructuur
- Aandeel hoogopgeleiden is lager dan landelijk gemiddelde
- Trek naar de stad ook in Zeeland duidelijk zichtbaar
- Vergrijzing en ontgroening leiden op termijn tot krimp

We hebben in de Strategische Agenda de volgende drie onderwerpen geformuleerd waar we als regio de komende jaren mee aan de slag gaan:

1. Slimmer samenwerken voor toekomstige regionale groei
2. De Bevelanden als beleving
3. Energiek vestigingsklimaat

We zien als hoofddoel om de regio te positioneren als knooppunt en als plek voor ontmoeting en aantrekkelijk verblijven voor inwoners, bezoekers, bedrijven en instellingen. We willen de regio aantrekkelijk, sterk en vitaal houden en regionale groei naar de toekomst toe veilig stellen.

Wij vragen u daarom bij de totstandkoming van de Kadernota de inhoud van onze agenda's te betrekken en de raakvlakken tussen de kernthema's te benadrukken. Tevens willen wij zowel bestuurlijk als ambtelijk met u in gesprek blijven om de hiervoor genoemde Bevelandse thema's verder vorm te geven in de Zeeuwse Omgevingsvisie.

Met vriendelijke groet,
Bestuurlijk Platform De Bevelanden

C. Weststrate
Voorzitter

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Retouradres Postbus 556 3000 AN Rotterdam

RWS INFORMATIE -
Gedep. staten van de Provincie Zeeland
t.a.v. dhr. J.W. Adriaanse
Postbus 6001
4330 LA Middelburg

PROVINCIE ZEELAND
Afd. R.M. AMBT.
AFD. TERMIJN Adriaanse
DATUM - 2 AUG. 2017
DOC.NR.
ZAAK NR.
CLASS.

Rijkswaterstaat Zee en Delta

Poendaalesingel 18
4335 JA Middelburg
Postbus 556
3000 AN Rotterdam
T 088 797 46 00
F 0118 62 29 99
www.rijkswaterstaat.nl

Contactpersoon

Wijnekus, J.W.A.
Adviseur R.O. & Omgevingswet
T 06 117 09 216
joost.wijnekus@rws.nl

Datum 1 augustus 2017
Onderwerp inbreng t.b.v. kadernota Zeeuwse Omgevingsvisie

Ons kenmerk
RWS-2017/31246

Geacht college,

Graag maken wij via deze weg gebruik van de mogelijkheid voor inbreng op de kadernota voor de Zeeuwse Omgevingsvisie. Hiertoe zijn wij door uw organisatie uitgenodigd binnen de Provinciale Commissie Omgevingsbeleid (PCO).

Rol Rijkswaterstaat

Rijkswaterstaat ontwikkelt zich als beheerder van het hoofdwegennet, hoofdvaarwegennet en hoofdwatersysteem naar een organisatie met een breder taakveld, gericht op een gezonde leefomgeving en integrale gebiedsontwikkeling. Vanuit dat oogpunt zijn wij een van de gebiedspartners in de fysieke leefomgeving. Als uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Infrastructuur en Milieu trekken wij daarom graag samen met u en andere gebiedspartners op in het beheer van infrastructuur en het realiseren van ruimtelijke ambities.

Een duurzame leefomgeving

Rijkswaterstaat draagt in de eerste plaats zorg voor een duurzame fysieke leefomgeving, in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Dit betekent dat we alle activiteiten van Rijkswaterstaat verantwoord vanuit de impact op onze aarde. Dat is het fundament, onze duurzame leefomgeving. De inzet is dat Nederland ook voor de komende generaties leefbaar, bereikbaar en veilig is. Wij geven u ter overweging mee ook in uw omgevingsvisie de duurzame leefomgeving als vertrekpunt te hanteren.

Geel in Omgevingsvisies

Rijkswaterstaat bereidt zich al enige tijd voor op de komst van de Omgevingswet, onder meer door zich te richten op de omgevingsvisies die nationaal en door provincies en gemeenten worden ontwikkeld. Daartoe hebben wij onze belangrijkste aandachtspunten op hoofdthema's uitgewerkt, ook in het bijzonder voor Zeeland. De rapportage is getiteld Geel in Omgevingsvisies. Dit document is reeds bij u bekend, maar voor de volledigheid sturen wij u deze als bijlage bij deze brief mee. Het document is digitaal te raadplegen via <https://www.rijkswaterstaat.nl/zakelijk/zakendoen-met-rijkswaterstaat/samenwerking-met-andere-overheden/rijkswaterstaat-en-de-omgevingswet/index.aspx>.

Inbreng in Zeeuwse OmgevingsvisieDatum
1 augustus 2017

In het verlengde van Geel in Omgevingsvisies zijn er enkele specifieke punten die wij onder uw aandacht brengen:

- Waterveiligheid is voor de provincie Zeeland een blijvend belangrijk thema. Voor Rijkswaterstaat is het van cruciaal belang dat de waterveiligheid te allen tijde geborgd kan worden en dat ruimtelijke ontwikkelingen hier op afgestemd worden. Wij stellen u voor om in de kadernota dit thema nadrukkelijk te benoemen. Tevens vragen wij u om in die kadernota aan te geven hoe in de uiteindelijke omgevingsvisie omgegaan wordt met de richtinggevende uitspraken vanuit onze gezamenlijke Zeeuwse kustvisie.
- Onze organisaties onderzoeken reeds gezamenlijk de mogelijkheden voor de (door-) ontwikkeling van duurzame energie en in het bijzonder zonne-energie. Tevens signaleren wij de behoefte en noodzaak om bestaande windparken op te schalen en/ of op te waarderen. Rijkswaterstaat zet graag zijn infrastructuur en gronden in om de doelstellingen voor duurzame energie te realiseren. Wij vragen u om in de omgevingsvisie - en aansluitend daarop in de omgevingsverordening - hier ruimte voor te bieden.
Aansluitend geven we u ter overweging mee om ook op andere plaatsen de opwekking van duurzame energie mogelijk te maken en te stimuleren. Bestaande bedrijventerreinen bijvoorbeeld bieden een enorm potentieel.
- Voor de Oosterschelde beschrijft Geel in Omgevingsvisies wat de inzet vanuit Rijkswaterstaat is. Inmiddels is het proces rondom de Oosterscheldevisie gevorderd en is er naar ons idee sprake van een verschuiving in de focus op ruimtedruk naar een gewenste kwaliteitsslag voor de schelpdiervisserij. Wij hechten eraan dat de uitwerking van deze visie gaat helpen om tot een concreter afwegingskader en een goed proces te komen voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Het vinden van de balans tussen economie, ecologie en veiligheid is het streven en wij helpen u daar graag bij.
- Ook ten aanzien van de Westerschelde beschrijft Geel in Omgevingsvisies de belangrijkste aandachtspunten. Wij vragen u om in de kadernota de noodzakelijke balans te benoemen voor toegankelijkheid, natuurlijkheid en veiligheid en in dat dossier, tezamen met het ministerie van Economische Zaken, de regierol te nemen. Verder willen wij benadrukken dat het voor de Zeeuwse scheepvaartroutes in brede zin, en de Westerschelde in het bijzonder, wenselijk is om in de omgevingsvisie duidelijke ambities uit te spreken voor verduurzaming van de scheepvaart (bijvoorbeeld schonere brandstoffen). Op het dossier Westerschelde biedt Rijkswaterstaat zijn kennis en bovenregionale netwerk aan om u te ondersteunen bij uw regisserende rol.
- Voor wat betreft de scheepvaartcorridor Rotterdam-Antwerpen is een MIRT-onderzoek gestart naar de ruimtelijk-economische ontwikkelingsmogelijkheden. De Provincie Zuid-Holland geeft hieraan leiding en onze organisaties zijn er bij betrokken. Wij zien dit onderwerp graag terugkomen in uw omgevingsvisie. Vanuit de kennis van scheepvaart en logistiek binnen mijn organisatie dragen wij graag bij aan de uitwerking van dit onderwerp in uw omgevingsvisie.

Datum
1 augustus 2017

- In verlengde van het voorgaande punt zien wij het als een kans om in de omgevingsvisie scherpere keuzes te formuleren ten aanzien van de diverse vervoersmodaliteiten in de provincie Zeeland en in aansluiting op de regio daarbuiten. Met als doel een duurzame leefomgeving en een vlotte doorstroming op de diverse vervoersassen, waaronder het hoofdwegen- en hoofdvaarwegennet die Rijkswaterstaat beheert.
- Wat ons betreft mag in uw omgevingsvisie het thema klimaatverandering niet ontbreken en de opgaven die dit voor Zeeland met zich meebrengt. Uitgangspunten die wij nu bijvoorbeeld hanteren voor de toekomst van de Oosterscheldekering, zullen als gevolg van aangepaste klimaatscenario's mogelijk worden bijgesteld.

Concluderend vragen wij u in uw kadernota een aantal thema's in het bijzonder op te nemen en op de (gemeenschappelijke) thema's aan te geven hoe u het samenspel tussen partijen ziet, inclusief Rijkswaterstaat, en welke rol uw organisatie daarin wil nemen. Rijkswaterstaat ondersteunt u graag met zijn kennis van de "droge en natte" infrastructuur en door middel van zijn bovenregionale netwerk. Bovendien biedt het beheergebied van Rijkswaterstaat u mogelijkheden om te komen tot een duurzame leefomgeving in de Provincie Zeeland.

Tot slot danken wij u voor de gelegenheid om inbreng te kunnen leveren voor de kadernota. Wij zien er naar uit blijvend actief betrokken te zijn bij de verdere totstandkoming van uw omgevingsvisie.

Indien u nog vragen heeft kunt u contact opnemen met onze adviseurs

Omgevingswet:

- Anton van Berchum (06- 526 88 226 of anton.van.berchum@rws.nl)
- Joost Wijnekus (06 - 117 09 216 of joost.wijnekus@rws.nl)

Met vriendelijke groet,
directeur Netwerkontwikkeling Rijkswaterstaat Zee en Delta

mevrouw dr. ir. E.H.S. van Duin

Aan het College van Gedeputeerde Staten van de Provincie Zeeland
Postbus 6001
4330 LA Middelburg

Datum:
31 juli 2017

Betreft:
Advies inzake notitie "Agenda Zeeuwse Omgevingsvisie"

Geacht College,

Tijdens onze bestuursvergadering op 9 juni jl. heeft de heer drs. J.W. Adriaanse, projectleider Omgevingsvisie, mede namens uw College aan SER-Zeeland verzocht om te adviseren over de notitie "Agenda Zeeuwse Omgevingsvisie" (hieronder aangeduid als "Agenda"). In verband hiermede treft u onderstaand ons advies aan. Ons advies bestaat uit een deel met enkele algemene, inhoudelijke kanttekeningen en een deel met een aantal opmerkingen van procesmatige aard.

Algemeen, inhoudelijk

1. De afgelopen jaren heeft u diverse (deel-)visies en plannen opgesteld over thema's, die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving. Ook staan er nog enkele visies en plannen op stapel. Het getuigt dan ook van pragmatisme om bij de opstelling van de Omgevingsvisie zoveel mogelijk gebruik te maken van deze beschikbare beleidsdocumenten. Met een dergelijke aanpak kunnen wij instemmen. Tegelijkertijd verwachten wij dat er inhoudelijke spanningsvelden zullen zijn tussen de verschillende deelvisies en plannen. En de vraag is dan ook hoe hiermee om te gaan: op grond waarvan worden dan keuzes gemaakt? Ook geldt dit voor het bepalen van de mate van urgentie om bepaalde onderwerpen en thema's aan te pakken: ook daarvoor zullen criteria nodig zijn. Wij adviseren u dan ook om een overkoepelende "visie" te formuleren, waar wij met Zeeland naar toe willen. Daaraan zullen dan de verschillende deelvisies, thema's en onderwerpen getoetst kunnen worden en kunnen keuzes gemaakt worden. Zo'n visie ontbreekt nu nog, zodat het lastig is om te adviseren over de volledigheid en juistheid van de in de Agenda vermelde kernthema's en onderwerpen. Te overwegen is om wat betreft deze overkoepelende visie aansluiting te zoeken bij de uitkomsten van het project "Toekomstvisie Zeeland 2040".

2. Ten behoeve van de clustering van de verschillende kernthema's is in de Agenda gebruik gemaakt van de strategische opgaven voor de Nationale Omgevingsvisie. Uit de Agenda blijkt niet waarom deze keuze is gemaakt. Komen de strategische opgaven voor Zeeland overeen met die van het Rijk? Of wijken de Zeeuwse opgaven daarvan toch af? Het is ons bekend dat bijv. de Provincie Noord-Brabant haar eigen focusopgaven voor de Omgevingsvisie heeft gedefinieerd. Wij geven u daarom in overweging om uitgaande van de overkoepelende visie en van de trends en ontwikkelingen die op Zeeland afkomen (bijv. klimaatverandering, bevolkingsontwikkeling, verduurzaming van de

energievoorziening, groeiende invloed van digitalisering en robotisering, toenemende snelheid van veranderingen, netwerksamenleving) de eigen strategische (c.q. maatschappelijke) opgaven voor Zeeland in beeld te brengen. Op grond van deze strategische opgaven kunnen vervolgens concrete en ambitieuze doelen geformuleerd worden en kan ook helder gemaakt worden waarin Zeeland zich onderscheidt c.q. kan onderscheiden van andere regio's. Wellicht dat in dit verband gebruik gemaakt kan worden met het LAND-IN-ZEE-traject, waarin de Zeeuwse waarden (DNA) een centrale plaats hebben.

3. In onze optiek vormen deze strategische opgaven voor Zeeland de "rode draden" tussen de verschillende deelvisies, die in het begin van de Agenda zijn genoemd. Zo speelt bijv. klimaatverandering een rol in de visies over natuur, energie, water 2050, kust, economische agenda en landbouw. Wij adviseren u om deze voor Zeeland relevante trends en ontwikkelingen in de Zeeuwse Omgevingsvisie niet te beschouwen als een soort van hindernis, maar deze vooral te zien als cross-sectorale kansen o.a. voor de leefbaarheid, voor de natuur en het landschap, voor de gezondheid en voor de economie en de welvaart.

Procesmatig

4. De Omgevingsvisie vloeit voort uit de nieuwe Omgevingswet, die volgens de huidige planning in juli 2019 in werking treedt. Deze Omgevingswet zal in de plaats komen van tal van bestaande wetten en regelgevingen op het gebied van het omgevingsbeleid. Hoewel het bedrijfsleven positief staat tegenover het schrappen en het vereenvoudigen van wet- en regelgeving, is er ook wel zorg over de vraag hoe deze veranderende wet- en regelgeving straks in de praktijk uitpakt. Vooral in economisch samenhangende regio's, waar de werkgebieden van provincies, gemeenten, waterschappen, veiligheidsregio's, arbeidsmarktregio's etc. meestal niet samenvallen, is de vrees dat de nieuwe Omgevingswet zal leiden tot ondoorzichtige en onvoorspelbare besluitvorming. Zeeland kenmerkt zich juist door het feit dat de werkgebieden van overheden en daaraan gelieerde organisaties in de regel elkaar overlappen. Dit beschouwen wij als een kracht van Zeeland en wij adviseren u om erop toe te zien dat deze sterkte bij de implementatie van de Omgevingswet gehandhaafd blijft.

5. Uit de Agenda leiden wij verder af dat veel belang wordt gehecht aan betrokkenheid en inbreng van de inwoners van Zeeland (burgerparticipatie) bij de opstelling van de Omgevingsvisie. Ook geldt dat voor de (gemeentelijke) overheden, voor het bedrijfsleven en voor de maatschappelijke organisaties. De mogelijkheid om deel te nemen aan de enquête Zeeuwse Omgevingsvisie 2018 op de site van de Provincie Zeeland zien wij als een goed initiatief. Belangrijk daarbij is wel dat de deelnemers het gevoel dienen te hebben dat hun mening er toe doet en dat deze mening zorgvuldig meegenomen wordt bij de opstelling van de Omgevingsvisie. Het zou een goede zaak zijn als de Zeeuwse Omgevingsvisie zoveel mogelijk een Omgevingsvisie wordt van alle Zeeuwen, van de Zeeuwse overheden, van het bedrijfsleven en van alle maatschappelijke organisaties. Niettemin schuilt hierin het risico van wat de commissie Balkenende "de Zeeuwse ziekte" noemt: als iedereen zich moet kunnen vinden in de te maken keuzes leidt dat vaak tot een grijs compromis en gaat dat ten koste van bestuurlijke daadkracht en van besluiten *in het belang van Zeeland als geheel*. Ook rekening houdend met de beperkte financiële middelen, waarover de Provincie Zeeland in de komende periode de beschikking heeft, is het noodzakelijk dat keuzes gemaakt worden en focus wordt aangebracht, waarbij het Zeeuws belang voorop staat. Dit blijft de eigen verantwoordelijkheid van uw College en van Provinciale Staten.

6. Het is een open deur, maar veranderingen gaan steeds sneller. Het is daarom zaak dat de Omgevingsvisie nieuwe, gewenste ontwikkelingen faciliteert. Zeeland wordt immers niet "gemaakt" door beleidsplannen en visies in het Provinciehuis en in gemeentehuizen. Veel beter is het om ruimte te bieden aan initiatieven en projecten vanuit de samenleving, die passen binnen de gewenste toekomst van Zeeland en/of die deze versterken. Dit betekent volgens ons een Omgevingsvisie die flexibel is en ruimte laat voor maatwerk. Een Omgevingsvisie op hoofdlijnen, die gaat over thema's en onderwerpen die er voor Zeeland echt toe doen. Uitwerking van de hoofdlijnen dient zoveel mogelijk op

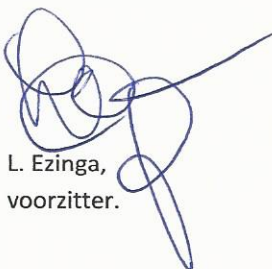
lokaal en regionaal niveau te gebeuren. De nieuwe Omgevingswet beoogt dit in feite ook door meer verantwoordelijkheden op het gebied van het omgevingsbeleid neer te leggen bij de (samenwerkende) lokale overheden.

7. Gelet op het bovenstaande zal de provinciale rol in de toekomst meer gekenmerkt worden door begrippen als o.a. sturen op hoofdlijnen, flexibiliteit/maatwerk, samenwerking binnen en buiten Zeeland en integrale aanpak van strategische opgaven. Dit vraagt om een daarbij passende bestuurlijke en ambtelijke organisatie, waarin bijv. "ondernemerschap" van medewerkers een steeds belangrijkere competentie is. In plaats van verkokering zal er nog meer over afdelings- en portefeuillegrenzen heen gewerkt dienen te worden aan een integraal en samenhangend omgevingsbeleid. In hoeverre wordt de provinciale organisatie hiervoor geschikt gemaakt? Graag adviseren wij u om in de Omgevingsvisie aandacht te besteden aan de mogelijke consequenties van de nieuwe Omgevingswet voor de provinciale organisatie en medewerkers.

8. In de Agenda (pag. 2) wordt een strakke planning voorgesteld, die ertoe dient te leiden dat Provinciale Staten in november 2018 de Omgevingsvisie en de bijbehorende verordening incl. MER vast kunnen stellen. Bij de bepaling van deze laatste datum is rekening gehouden met de verwachting dat de nieuwe Omgevingswet per juli 2019 van kracht wordt. Bekend is dat er getwijfeld wordt over de haalbaarheid van deze laatstgenoemde datum. Wij willen u verzoeken om in de planning voldoende tijd in te bouwen, opdat SER-Zeeland u op een zorgvuldige wijze kan adviseren. Gelet op het grote belang van het provinciale omgevingsbeleid voor de economische ontwikkeling van Zeeland willen wij graag een actieve bijdrage leveren aan de opstelling van een inspirerende, toekomstgerichte en evenwichtige Zeeuwse Omgevingsvisie.

Graag verwachten wij dat u de inhoud van ons advies betreft bij de verdere voorbereiding van de Zeeuwse Omgevingsvisie. Wij wensen u met de opstelling daarvan veel succes toe.

Vriendelijke groeten,

L. Ezinga,
voorzitter.

Retour: 5201AC100

Gedeputeerde Staten van Zeeland
t.a.v. de heer drs. J.W. Adriaansepostbus 6001
4330 LA MiddelburgDatum
4 augustus 2017
Onderwerp
Sectorvisie Glastuinbouw Zeeland, input
voor Omgevingsvisie ZeelandContact
0113 24 77 13
ko.de.reg@zlto.nlKenmerk
17dvempe03aug

Geachte College,

Graag wil ik u namens de Zeeuwse glastuinbouwondernemers de sectorvisie "Koersen naar een verantwoorde Zeeuwse Glastuinbouw" aanbieden. Deze sectorvisie is opgesteld om u van input te voorzien voor de kaders van de nieuwe Omgevingsvisie van de provincie Zeeland. De sectorvisie is opgesteld door de ondernemersgroep glastuinbouw Zeeland en geeft mede een invulling aan de landelijke sectorvisie* verantwoorde glastuinbouw op gebied van Energie, Water & Omgeving, Plantgezondheid en Arbeid, opgesteld door LTO Glaskracht Nederland.

De Zeeuwse glastuinbouw is een sector met grote diversiteit, zowel qua omvang van de kasopstanden, de specialisatie als de verschillende type teelten van de gevestigde bedrijven. Mede door de realisatie van glastuinbouwgebied Zeeuws-Vlaanderen is de oppervlakte van de Zeeuwse glastuinbouw afgelopen jaar toegenomen. Deze uitbreiding van oppervlakte heeft met name plaatsgevonden in de glasgroententeelt. Zeeland kenmerkt zich voornamelijk in de productie van gezonde groenten. Maar ook door specialisatie en verdere intensivering van de zaadproductie en veredeling heeft de sector zich verder verstevigd in Zeeland. De diversiteit en creativiteit in het ondernemerschap van tuinders heeft bijgedragen aan de versterking van Zeeland als echte agro & food provincie.

De Zeeuwse tuinders willen ook in de toekomst blijven bijdragen aan een versterking van Provincie Zeeland zowel op vlak van economie, werkgelegenheid als ook het blijven van een provincie met een prettige verblijf- en leefomgeving. De sector erkent dat er in Zeeland uitdagingen zijn o.a. op het gebied van verduurzaming, landschappelijke inpassing en werkgelegenheid die ook de glastuinbouw aangaan. Met de sectorvisie doet de sector een handreiking aan Gedeputeerde Staten om daar gezamenlijk mee aan de slag te gaan.

De sector heeft al meerdere malen het genoegen gehad om provinciale bestuurders, Statenleden en medewerkers te mogen ontvangen op glastuinbouwbedrijven. Dit wil de sector graag in de toekomst voortzetten om zo blijvend het gesprek aan te gaan hoe de gezamenlijke doelen te realiseren.

Met vriendelijke groet,

Ing. J. (Ko) de Regt MSc
Secretaris ZLTO Raad Zeeland

Bijlage: Sectorvisie "Koersen naar een verantwoorde Zeeuwse Glastuinbouw"

PROVINCIE ZEELAND	
AFD. Rm	AMBT
AFD. TERMIJN	Adriaanse
DATUM	10 AUG. 2017
DOC.NR.	
ZAAK.NR.	

Onderwijsboulevard 225
5223 DE 's-Hertogenbosch
Postbus 100
5201 AC 's-Hertogenbosch
KvK 18054307

Sectorvisie "Koersen naar een verantwoorde Zeeuwse Glastuinbouw"

Definitieve versie, 3-8-2017

Ondernemersgroep glastuinbouw Zeeland

Aanleiding

In de Provincie Zeeland wordt gewerkt aan een nieuwe omgevingsvisie voor de periode na 2018. De Zeeuwse glastuinbouwsector heeft afgelopen jaren een sterke ontwikkeling doorgemaakt. Via de sectorvisie willen de tuinders graag input geven aan de Omgevingsvisie van de provincie, dit om een duidelijk kader te krijgen voor de toekomst van glastuinbouwondernemers in Zeeland.

Op basis van dit document wil de sector uit monden van de ondernemersgroep glastuinbouw Zeeland, 3 hoofdsporen aandragen welke de basis zijn voor een gezonde en verantwoorde toekomst van de glastuinbouw in Zeeland. De Zeeuwse glastuinbouw streeft naar een maatschappelijk gedragen, slimme en duurzame weg van ontwikkeling waarbij kansen worden benut en flexibiliteit wordt gecreëerd. Daarbij ziet de sector mogelijkheden om bij te dragen aan provinciale doelstellingen o.a. op het gebied van verduurzaming en versterken van de economische drager agro & food.

De glastuinbouw is in Zeeland qua relatieve omvang geen grote sector, tevens op landelijke schaal heeft de Zeeuwse glastuinbouw geen groot aandeel. Maar de cijfers in Zeeland (zie kengetallen in bijlage) laten zien dat er in Zeeland relatief veel grote bedrijven zitten en er groei heeft plaatsgevonden in het areaal. Ook is te zien dat de gemiddelde bedrijfsgrootte in Zeeland voor glastuinbouw (2,8 ha/bedrijf) en specifiek voor glasgroenten (3,9 ha/bedrijf) voorloopt op het landelijk gemiddelde (respectievelijk 2,4 en 3,7 ha/bedrijf, bron CBS). Doordat er relatief veel nieuwbouw heeft plaatsgevonden in Zeeland de afgelopen planperiode is er sprake van een voornamelijk modern kassenbestand. Dit heeft naast de ontwikkeling van restwarmte en CO₂ project in Westdorpe mede bijgedragen aan de landelijke reductie van CO₂ emissies uit de glastuinbouw. De komende jaren zijn er diverse uitdagingen voor de Nederlandse glastuinbouw, LTO Glaskracht Nederland heeft deze vertaald in het programma verantwoorde glastuinbouw via 4 visies op de thema's Energie, Water & Omgeving, Plantgezondheid en Arbeid (zie bijlage). Deze sectorvisie voor Zeeland geeft daar waar relevant invulling op de ambities in de landelijke visies.

I. Optimalisatie en verduurzaming

De glastuinbouw is een kapitaal intensieve hightech agrosector, dit betekent dat het voor ondernemers in de glastuinbouw van belang is om continu te blijven optimaliseren in het bedrijf. Deze optimalisatie hangt samen met behoefte en eisen vanuit de markt en omgeving naar verduurzaming op tal van fronten. Voor een gezonde toekomst is het nodig dat Zeeuwse tuinders kunnen blijven optimaliseren en daar horen duidelijke (ruimtelijke) kaders bij.

Op gebied van verduurzaming ziet de ondernemersgroep de volgende ontwikkelingen:

- ✓ Leveringszekerheid en voedselveiligheid
- ✓ Landschappelijke inpassing en verbinding met de omgeving
- ✓ Vergroening bestaande bedrijven
- ✓ Uitbreiding biologische productie
- ✓ Energiebesparing en gebruik duurzame energiebronnen
- ✓ Uitwisselen reststromen en nieuwe grondstoffen
- ✓ Minimaliseren emissies
- ✓ Werkgelegenheid en opleiding
- ✓ Innovaties logistiek en digitalisering

II. Ontwikkeling en versterking

Om de Zeeuwse glastuinbouw te laten optimaliseren en verduurzamen is ontwikkelingsruimte noodzakelijk. Ontwikkelingsruimte is breder dan alleen fysieke ruimte in areaal en hangt nauw samen met het ondernemersperspectief, ontwikkelingen in teeltsystemen en lokale factoren. De sector ziet diverse onderdelen binnen de ontwikkelingsruimte, met als uitgangspunt dat er maximaal gezocht moet worden naar flexibiliteit en maatwerk op basis van een provinciaal kader.

Solitaire glastuinbouwlocaties:

In Zeeland is er diversiteit in het type solitaire glasopstanden. Mede door ontwikkelingen in vollegronds tuinbouw en zaadproductie is de verwachting dat er meer behoefte komt aan bedekte teeltvoorzieningen en volledig geconditioneerde teelt (zgn. klimaatcellen). In veel gevallen is een solitaire locatie veelal gekoppeld aan buitenteelt. Maar in Zeeland zijn er ook solitaire glastuinbouwbedrijven volledig gericht op bedekte teelt, waaronder veel biologische bedrijven. Op basis van de ontwikkelingen is te stellen dat voor de toekomst van solitaire locaties men kan spreken over intensivering en extensivering. De ondernemersgroep zou dan ook graag zien dat voor solitaire locaties het perspectief van de locatie en de ondernemer centraal wordt gesteld. De sector realiseert zich daarbij dat de provinciale doelstelling om geen toename van totaal aan solitaire opstanden, een leidend principe zal moeten blijven.

De ondernemersgroep denkt dat volgende twee sporen m.b.t. solitaire locaties gewenst zijn:

- Extensivering: locaties welke kwetsbaar gelegen zijn t.o.v. woonkernen, recreatieterreinen of natuurgebieden. Deze locaties zouden bij voorkeur in afzienbare tijd beëindigd moeten worden. Om dit te realiseren zouden deze locaties meer mogelijkheden moeten hebben om nieuwe functies te (her)ontwikkelen op de locatie of te combineren binnen de bestaande bedrijfsvoering (bv zorg en recreatie). Om beëindiging van "ongewenste" solitaire locaties te bevorderen vraagt de sector aan de provincie om instrumenten op provinciaal niveau waarbinnen herontwikkeling van de locatie wordt gestimuleerd (bv wonen, werken, recreëren of natuur) die beter aansluiten bij de locatie en omgeving. Ondernemer wordt daar waar mogelijk gefaciliteerd in verplaatsing of haalbare beëindiging (bv sloopregeling).
- Intensivering: Locaties zijn solitair gelegen, maar veroorzaken geen fysieke knelpunten met omgeving of deze zijn te reduceren door optimalisatie en verduurzaming van bedrijf. Bedrijf kan ontwikkelingsruimte krijgen op basis van optimalisatie en verduurzaming bedrijfsvoering. Dit kan op basis van kansen die de locatie en of de bedrijfsontwikkeling biedt. Fysieke ontwikkelruimte van locatie hangt samen met bedrijfsplan en omgevingsfactoren zoals landschappelijke inpassing en verbinding met de omgeving. Daarbij worden er bouwkundige voorwaarde zoals bouwhoogte, energievoorziening etc. gekoppeld aan het betreffende ontwikkelperspectief. Op gebied van optimalisatie en verduurzaming kan gedacht worden aan vergroten van teeltoppervlak t.b.v. biologische productie, (gedeeltelijke) omschakeling naar klimaatcellen of het optimale schaalniveau voor koppeling alternatieve energiebron (bijvoorbeeld restwarmtebron of biogasinstallatie).

De sector ziet mogelijkheden om afspraken over een vorm van verevening bij extra fysieke uitbreiding van kansrijke solitaire locaties in goed overleg met de Provincie te maken. Deze verevening zou wat de sector betreft één op één moeten bijdragen aan de genoemde instrumenten voor beëindiging van extensieve solitaire locaties. Voor de invulling van een vereveningsvorm met bijpassende provinciale instrumenten gaat de sector graag het gesprek aan met de provincie. Waarbij het uitgangspunt is dat er één overkoepelende provinciale vereveningsvorm komt en deze nooit mag zorgen dat duurzame ontwikkeling tot stilstand komt in de sector.

Bestaande glastuinbouwclusters:

Zeeland kent reeds een aantal clustergebieden voor glastuinbouw. De ondernemersgroep heeft per clustergebied omschreven wat de benodigde ontwikkeling is voor gezond toekomst perspectief.

- Oosterland & Sirjansland: Deze twee gebieden zouden bij voorkeur samengevoegd moeten worden tot een glastuinbouwcluster. Dit zodat er een optimalisatie van de verkaveling en landschappelijke inpassing kan worden gerealiseerd. Door de stimulering van clustervorming met een gezamenlijke visie voor landschappelijke inpassing ontstaat een passende ruimtelijke eenheid en zijn kansen voor optimalisatie en verduurzaming te realiseren. Als volgende stap willen de gevestigde ondernemers gezamenlijk met lokale overheden en omgeving gaan werken aan nieuwe gebiedsvisie, met daarin o.a. ruimte voor groene energievoorziening op basis van houtstook. Doel is uiteindelijk een gemoderniseerd en toekomstbestendig glastuinbouwgebied met voldoende perspectief.
- Sint-Annaland: Gebied kenmerkt zich gedeeltelijk vanuit rijke historie in zaadteelt, voor gezond toekomstperspectief van zittende bedrijven is optimalisatie nodig. Deze optimalisatie focust zich op mogelijkheden binnen bestaande glastuinbouwbestemming. In dit gebied is geen ruimte voor nieuwvestiging van bedrijven voorzien, maar bestaande bedrijven zien diverse mogelijkheden voor uitbreiding en vernieuwing.
- Rilland: Het glastuinbouwgebied Rilland kenmerkt zich door een aantal relatief grote glasgroenten telers. Dit gebied heeft als visie een aanpalende gebiedsontwikkeling te gaan realiseren op basis van optimalisatie in energievoorziening. Uitbreiding van het gebied is gekoppeld aan een vergaande energie ambitie op gebied van energiebesparing of duurzame invulling van de energievoorziening. Om dit te realiseren wordt o.a. gezocht naar de koppelingen met restwarmte en CO₂ bronnen uit aanpalende industriegebied rondom de Antwerpse haven. Om dit te realiseren is er behoefte aan nauwe betrokkenheid van de provincie bij de ontwikkeling van benodigde infrastructuur voor een duurzame energievoorziening.
- Kapelle: Dit is een glastuinbouwgebied wat zich momenteel concentreert rondom één onderneming met diverse kassen. Voor de verduurzaming wordt gezocht naar een koppeling aan beschikbare (industriële) restwarmte en CO₂ in de omgeving. Ontwikkelingsruimte hangt mede samen met fysieke ruimte in nabije omgeving en koppeling aan energie-infrastructuur eventueel gecombineerd met een nieuw ontwikkelingsgebied.
- Terneuzen: Het glastuinbouwgebied Zeeuws-Vlaanderen is gekoppeld aan restwarmte en CO₂ leverancier Yara. Het ontwikkelingsperspectief is één op één gekoppeld aan optimalisatie van de beschikbare reststromen. Daarnaast zou door mogelijkheden van belichting het warmteprofiel jaarrond beter benut kunnen gaan worden en zijn er tevens mogelijkheden in koppeling aan (duurzame) elektriciteitsbronnen in de omgeving. Doelstelling is dat er zoveel ruimte beschikbaar komt voor uitbreiding en nieuwvestiging glastuinbouwbedrijven als door de optimalisatie van huidige warmte&CO₂ infrastructuur mogelijk is. Dit betekent dat de reeds gedane investering in de infrastructuur voor 100% benut zou worden. Sector zou graag in overleg met Provincie de optimalisatie mogelijkheden verder willen uitwerken komende planperiode.

Naast de bestaande glastuinbouwgebieden zijn er wellicht locaties waar mogelijkheden zijn om te koppelen aan bestaande (industriële) reststromen of duurzame energiebronnen.

Efficiëntere inzet beschikbare ruimte

Een belangrijke ontwikkeling in de glastuinbouw is de optimalisatie van het beschikbare teeltoppervlak binnen de bedrijven door jaarrond te gaan produceren. Dit betekent dat ruimte efficiënter wordt benut en er in potentie minder oppervlakte nodig is voor eenzelfde productie. Specifiek voor zaadproductie en veredeling is de optimalisatie van de diverse teeltsystemen en bedrijfsruimtes binnen het eigen bouwblok een actuele ontwikkeling.

Belangrijke voorwaarde voor jaarrond productie is de mogelijkheid van het toepassen van belichting in de teelt. De ondernemersgroep vindt dit een dusdanige essentiële ontwikkeling in de optimalisatie en verduurzaming van de sector, dat men streeft naar een eenduidig licht en afschermingsplan voor de provincie Zeeland. Omdat lokale factoren van invloed zijn op de mogelijkheden qua lichtuitstoot, streeft de ondernemersgroep naar zoveel mogelijk afscherming bij belichting in kwetsbare donkere periodes. Echter is het dan noodzakelijk dat de technische randvoorwaarde om te kunnen afschermen in te vullen zijn op het bedrijf en dat er tijdig een omgevingsdialoog kan worden gestart.

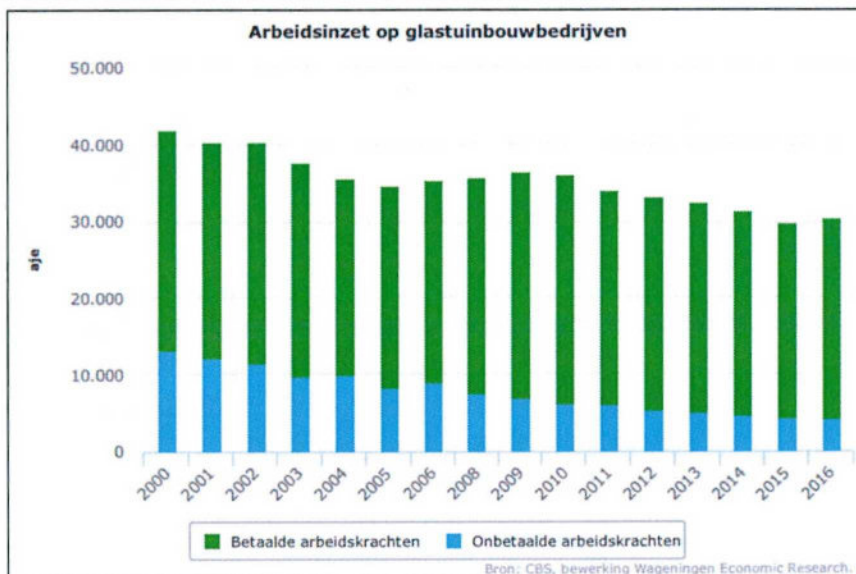
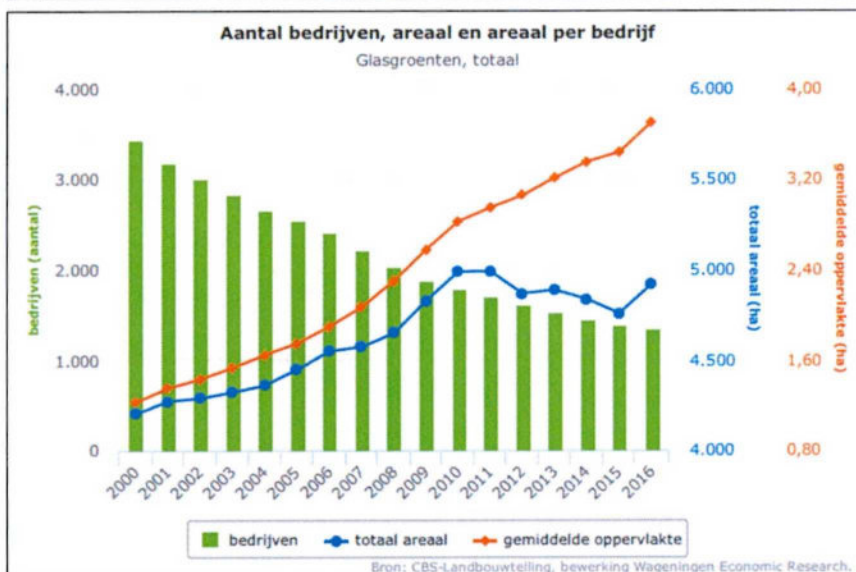
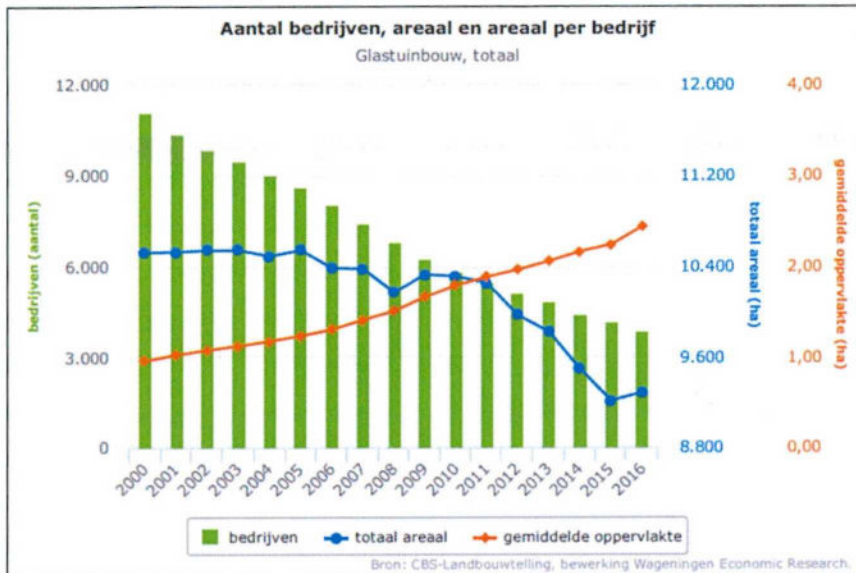
III. Vernieuwing

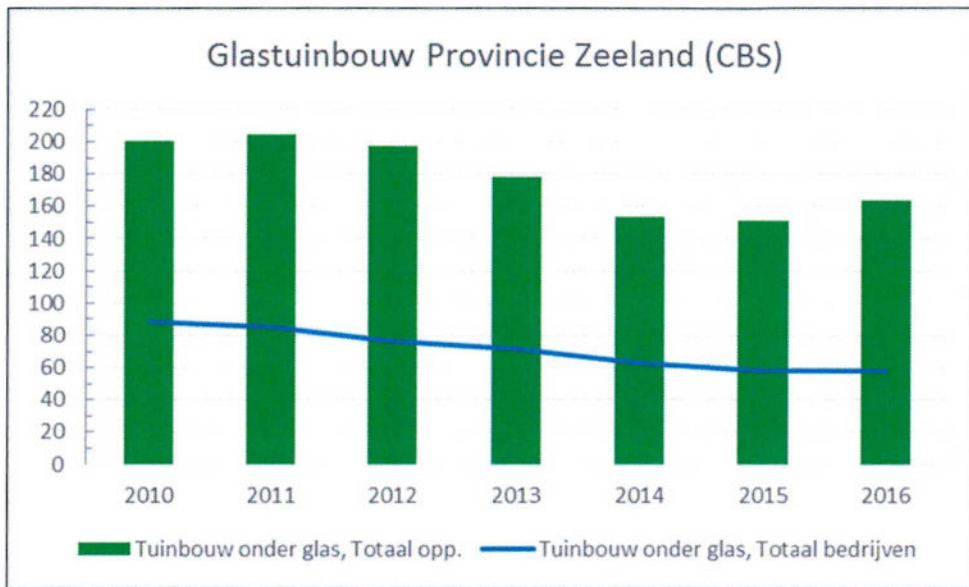
Om de Zeeuwse glastuinbouw een gezond toekomst perspectief te geven blijft ontwikkeling en nieuwvestiging noodzakelijk. De ondernemersgroep is van mening dat nieuwvestiging van glastuinbouw, gekoppeld aan concentratiegedachten, in Zeeland mogelijk moet blijven. Echter zou dit altijd verbonden moeten zijn aan de kansen die een specifieke locatie biedt voor optimalisatie en verduurzaming van de gevestigde bedrijven. De oppervlakte van eventuele nieuwvestiging moet dan ook gebaseerd zijn op de omgevingsfactoren of de mogelijkheden van slimme koppeling aan reststromen of duurzame energiebronnen. Daarbij is de verwachte ontwikkeling van toename groene stroom productie (o.a. windmolens, zonnepanelen en getijdencentrale) in Zeeland wellicht een kans om onbalans om te zetten in zgn. "Power to heat" voor de glastuinbouw. Dit vraagt nieuwe koppelingen en locatieafweging voor nieuwvestiging van glastuinbouw.

De ondernemersgroep is van mening dat vooral op het gebied van verduurzaming van de energievoorziening, de provincie een actieve rol zou moeten willen spelen. De aanwezigheid van glastuinbouw biedt potentiële oplossingsrichtingen op gebied van energie & klimaat voor andere industrieën in Zeeland en het is bij uitstek een rol van de Provincie om fysieke verbindingen tussen sectoren te faciliteren en te initiëren. De sector gaat graag actief met de provincie samenwerken om komende planperiode meer koppelingen te realiseren.

Vanuit de Zeeuwse glastuinbouw is men overtuigd dat het krijgen van ontwikkelingsruimte voor het eigen bedrijf bij moet dragen aan lokale en regionale leefomgeving. Dat dit naast de economische impuls van het eigen bedrijf aan de regio ook een bijdrage zou kunnen zijn aan Provinciale doelstellingen voor glastuinbouw zoals de afname van kwetsbaar gelegen solitair glas ligt dan voor de hand. De sector wil bij doorontwikkelingen in de bestaande glastuinbouwgebieden ook in gesprek met provincie over hoe dit in te vullen is, vergelijkbaar met de genoemde instrumenten en vereveningssystematiek bij uitbreiding ruimte voor intensivering van solitaire glaslocaties. Het zou een goed streven zijn als de komende planperiode een provinciaal instrument beschikbaar komt wat invulling geeft aan de genoemde doelstellingen en als leidraad kan dienen voor lokale verevening bij ontwikkelingen in de glastuinbouw.

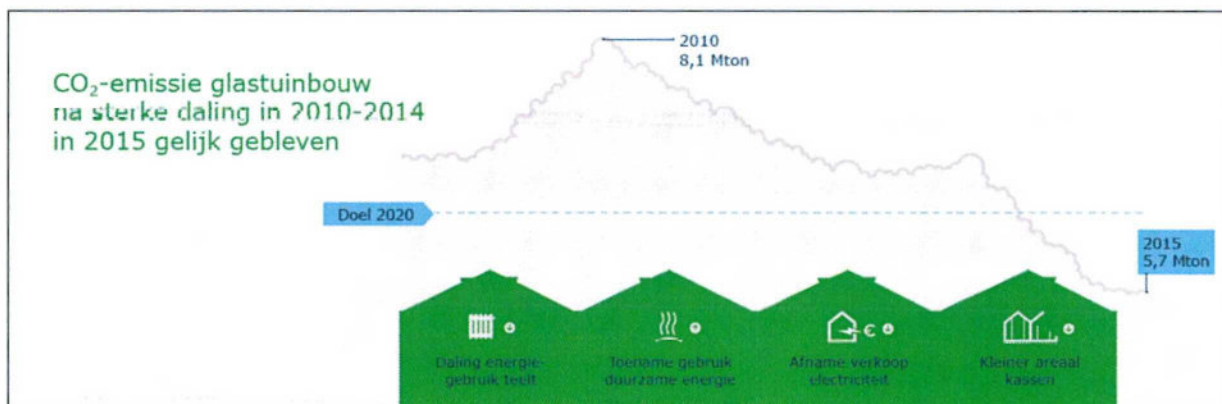
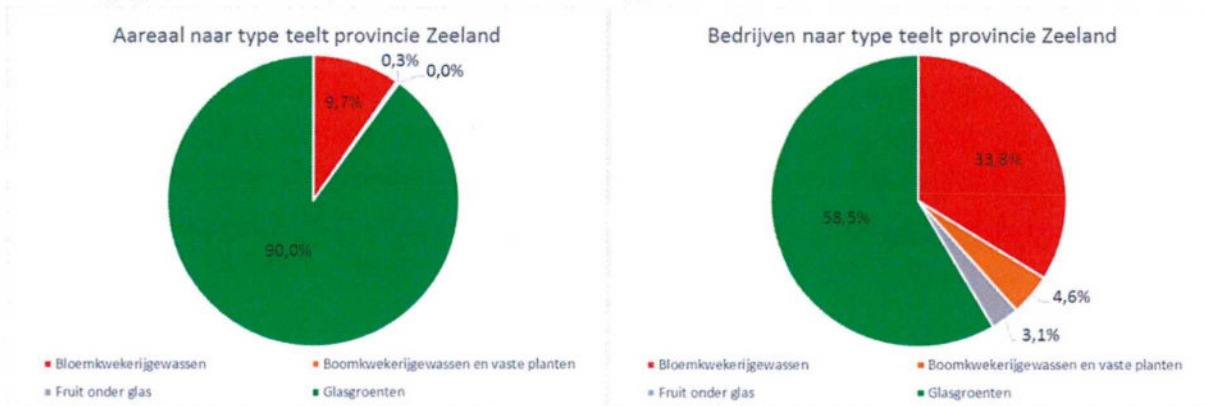
Kengetallen glastuinbouw

Glastuinbouw in de provincie Zeeland							
Gemiddelde oppervlakte per bedrijf (ha)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Totaal glastuinbouw	2,3	2,4	2,6	2,5	2,4	2,6	2,8
Glasgroenten	3,5	3,7	3,7	4,0	3,6	3,8	3,9

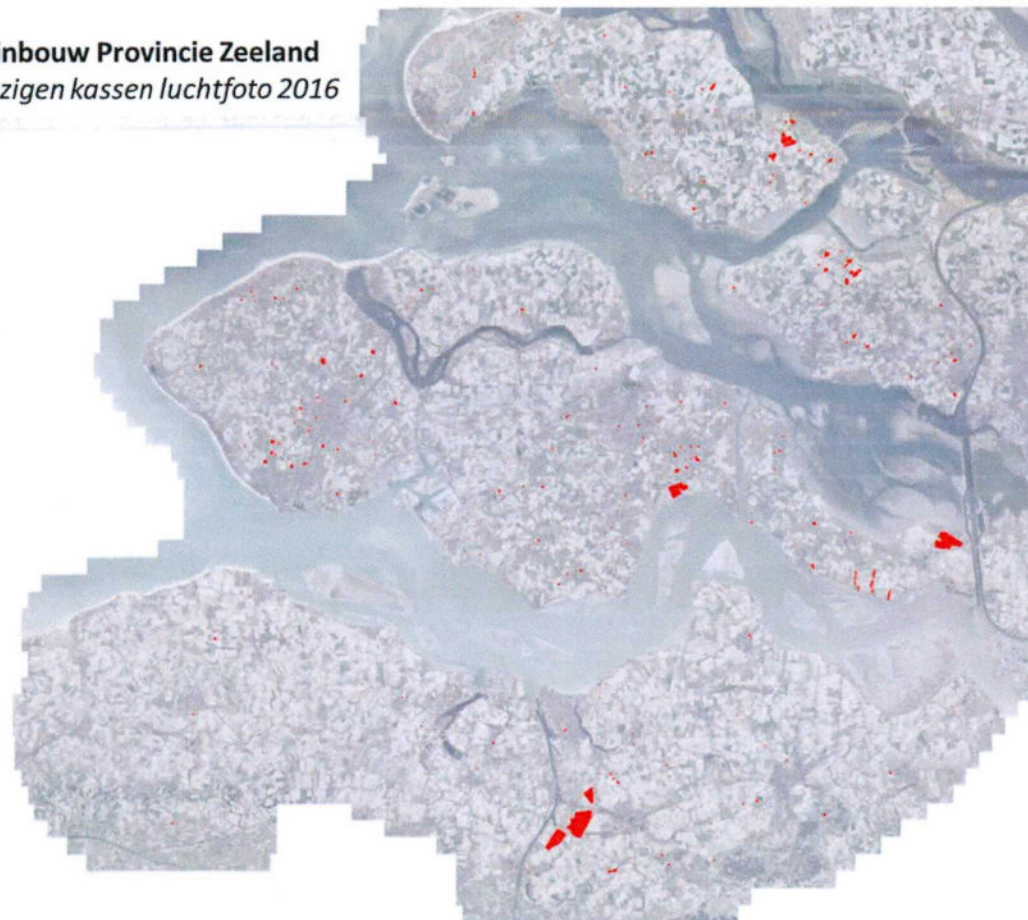
Verdeling glastuinbouw in provincie Zeeland naar type teelt

Bron: Energiemonitor glastuinbouw, N. van der Velden, januari 2017 (Wageningen University & Research)

Ruimtelijke component aanwezigen kassen Provincie Zeeland (luchtfoto 2016)

Glastuinbouw Provincie Zeeland
Aanwezigen kassen luchtfoto 2016

Glastuinbouw Zeeland naar plaats (2016)		
Plaats:	Oppervlakte (m ²)	Aantal
Bruinisse	20.852	1
Kapelle	569.386	9
Oosterland	198.194	11
Poortvliet	30.363	2
Rilland	903.538	11
Sint-Annaland	356.506	16
Sirjansland	303.066	7
Westdorpe	696.051	6
Totaal	3.077.956	63

Bron: ZLTO inventarisatie, luchtfoto 2016

Grooteklasse	Aantal locaties
I	3
II	5
III	9
IV	13
V	14
VI	19
Totaal	63

Grooteklasse	Criteria (m ²)
I	0 - <2.500
II	2.500 - <5.000
III	5.000 - <10.000
IV	10.000 - <25.000
V	25.000 - <50.000
VI	≥50.000

Voorlopige landelijke sectorvisie LTO Glaskracht Nederland

(d.d. juni-juli 2017)

Als bijlage bij de Sectorvisie "Koersen naar een verantwoorde Zeeuwse Glastuinbouw" vindt u de voorlopige landelijke sectorvisie LTO Glaskracht Nederland op de gebieden Energie, Water & Omgeving, Plantgezondheid en Arbeid. De sectorvisie voor Zeeland geeft daar waar relevant invulling op de ambities in de landelijke visies

Bijgevoegd:

- "170728 Voorlopig_visiedoc_Energie"
- "170615 Voorlopig_visiedoc_Arbeid"
- "170615 Voorlopig_visiedoc_Plantgezondheid"
- "170615 Voorlopig_visiedoc_Water en Omgeving"

Verantwoorde glastuinbouw is klimaatneutraal

De teelt van groenten, bloemen en planten in Nederlandse kassen wordt klimaatneutraal. Geothermiebronnen, duurzame elektriciteit uit het net en duurzame warmte uit biomassa en van de industrie vervangen aardgas voor kasverwarming en belichting. Doordat in de glastuinbouw zelf geen productie van CO₂ meer plaatsvindt wordt duurzame CO₂ van elders aangevoerd voor de gewasgroei. Bij de juiste randvoorwaarden en samenwerking met de overheid is de glastuinbouw al in 2040 klimaatneutraal waardoor zij blijft voorlopen op de klimaatdoelstellingen.

Klimaatneutraal is haalbaar als aan de voorwaarden wordt voldaan zoals in deze visie verwoord. Met name de volgende ontwikkelingen zijn essentieel. Worden deze niet tijdig gerealiseerd dan zal 2040 niet gehaald worden:

- Beschikbaarheid van voldoende externe CO₂ voor alle bedrijven uiterlijk in 2030
- Realisatie van warmtenetten in alle glastuinbouwclusters uiterlijk in 2030
- Doorontwikkeling van geothermie met 2 tot 3 nieuwe bronnen per jaar
- Herstructurering en nieuwbouw van het areaal met minimaal 300 ha per jaar

SUCCESSVOLLE ENERGIETRANSITIE GLASTUINBOUW

De CO₂ emissie van de glastuinbouwsector loopt per 2020 terug tot onder de aangescherpte doelstelling van 4,6 Mton. Dit is een reductie van tientallen procenten in vergelijking met 10 jaar geleden. Energiebesparing en duurzame energie leveren een belangrijke bijdrage. Bijna de helft van de CO₂ reductie is het gevolg van inspanningen en inzet op de bedrijven.

Deze ongekende prestatie van de sector is goed zichtbaar voor de omgeving door jaarlijkse monitoring en maatregelen die op de bedrijven te zien zijn.

In de periode na 2020 gaat de omslag naar klimaatneutraal door dankzij besparing en ontwikkeling van duurzame warmte en elektriciteit. De glastuinbouw ligt volgens deskundigen als enige sector in Nederland op koers om op tijd klimaatneutraal te worden. De route daar naartoe bestaat uit oplossingen die nu al beschikbaar zijn (ECN, 2016).

LTO Glaskracht Nederland gaat er met de ondernemers vanuit dat de voorloperspositie door politiek, milieu organisaties en maatschappij wordt gewaardeerd door blijvende ondersteuning van de inzet op de energietransitie en tegelijkertijd het voorkomen van belemmeringen, eisen, heffingen en verboden.

Het succes van de energietransitie in de glastuinbouw is te danken aan:

- Kasverwarming met lage watertemperaturen van circa 60°C. Deze warmte is, ook bij een klimaatneutrale energievoorziening, in grote hoeveelheden beschikbaar.
- Warmte uit diepe aardlagen (geothermie) met temperaturen van 60 tot 90°C is in de glastuinbouw ontwikkeld en wordt al volop toegepast. Er zijn inmiddels 13 (clusters van) bedrijven die geothermie inzetten.
- Kostenbesparing en opbrengstverbetering door energie besparing. De energiekosten bedragen circa 20% van de totale bedrijfskosten. Het programma Het Nieuwe Telen (onderdeel van het transitieprogramma Kas als Energiebron) levert besparingen op van 10 tot wel 50% die samengaat met verbeteringen in de teelt dankzij verbeterd energiemanagement.
- De verduurzaming van de elektriciteitsvoorziening. De toepassing van gastestookte WKK

neemt af ten gunste van inkoop van elektriciteit voor belichting. 'All electric' glastuinbouw maakt belichte teelten klimaatneutraal door steeds meer duurzame opwekking uit wind, zon en biomassa.

Overtollige warmte kan tijdelijk in warmtebuffers of in de bodem opgeslagen worden voor later gebruik waardoor ook de warmtevoorziening duurzamer wordt.

In de overgangperiode kunnen de beschikbare WKK's in de glastuinbouw helpen de onbalans in opwekking uit wind- en zonne-energie te compenseren.

- Ketels en WKK's worden verduurzaamd door het stoken van biomassa of groen gas.
- Het succesvolle energie transitieprogramma Kas als Energiebron van de sector (LTO Glaskracht Nederland) en de overheid (Ministerie van EZ) werkt doel- en resultaatgericht aan besparing en verduurzaming van innovatie tot en met toepassing bij ondernemers.

EINDBEELD KLIMAATNEUTRAAL IN 2040

Een klimaatneutrale glastuinbouwsector wordt gerealiseerd door een combinatie van verlaging en verduurzaming van het energieverbruik. De verhouding en omvang van energiebesparing en verduurzaming is vooraf niet volledig te voorspellen en vast te leggen. Bij een groter succes met duurzame energie is minder energiebesparing noodzakelijk. Ook binnen de verduurzamingsopgave ligt niet alles op voorhand vast. Een groter succes met geothermie maakt de behoefte aan duurzame restwarmte of inzet van biomassa kleiner.

Voor het beleid en de inzet betekent dit dat een zekere overlap noodzakelijk is om een klimaatneutrale sector haalbaar te maken. Bovendien zijn de keuzes die gemaakt worden door individuele ondernemingen altijd bepaald door de specifieke bedrijfsomstandigheden. Het doel van LTO Glaskracht is dat alle individuele ondernemingen mogelijkheden hebben om een alternatief te ontwikkelen voor aardgas. Iedere onderneming moet in staat zijn om binnen vijf jaar voor het individuele bedrijf een klimaatneutrale energievoorziening te realiseren.

In het geschetste eindbeeld is uitgegaan van een verhouding tussen besparing en verduurzaming en een verdeling tussen de duurzame energie opties die naar de huidige inzichten realistisch en haalbaar is. Maar dit eindbeeld moet tegen de hiervoor geschetste achtergrond gelezen worden. De oplossingen zijn onderling uitwisselbaar.

Het eindbeeld in deze visie is dan ook niet in beton gegoten maar geldt als indicatie van de ontwikkeling van de sector op basis van de huidige inzichten.

Een klimaatneutraal eindbeeld voor de glastuinbouwsector bestaat uit de realisatie van opties en maatregelen die vandaag al beschikbaar zijn. Voorwaarde is wel dat deze opties verder ontwikkeld worden. Innovatie is blijvend nodig. Dat geldt met nadruk voor energiebesparingsconcepten (Het Nieuwe Telen), all electric concepten en voor de doorontwikkeling en optimalisatie van geothermie en clusterconcepten.

De ontwikkeling naar een evenwichtig eindbeeld bestaat uit de volgende elementen.

- Door energiebesparing daalt het gemiddeld energieverbruik voor de teelt met 30 tot 40% ten opzichte van het huidige verbruik. Deze energiebesparing gaat samen met optimalisatie van het teeltmanagement met verdere productiestijging en kwaliteitsverbetering tot gevolg.
- Belichting vindt grotendeels plaats door inkoop van duurzaam opgewekte elektriciteit uit het net aangevuld met elektriciteit uit biomassa en groen gas.
- De totale warmtevraag in de sector daalt naar circa 45 PJ door de combinatie van besparing en uitfasering van fossiele WKK.
- Van de energievraag voor warmte wordt ruim de helft geleverd door geothermie, gekoppeld in warmte-netten. Dit vraagt een doorontwikkeling van 15 (2017) naar circa 65 geothermieputten.

- Duurzame restwarmte neemt in het eindbeeld circa 20% van de warmtevraag voor z'n rekening. Ook duurzame warmte opgewekt uit elektriciteit (all-electric glastuinbouw), biomassa of groen gas gestookt in ketels en WKK's zal circa 20% kunnen leveren.
- In de transitieperiode is gasgestookte WKK de meest efficiënte en flexibele oplossing voor productie van warmte en elektriciteit uit aardgas en het opvangen van de variabele productie uit wind en zon. Door inpassing in warmtenetten en gekoppeld in smart grids met inzet van warmtebuffers kan met WKK maximale flexibiliteit geleverd worden voor productie en benutting van warmte, elektriciteit en CO₂. Het laatste aardgas voor elektriciteitsproductie vindt dan ook plaats met aardgas WKK in de glastuinbouw.
- De energie efficiëntie (energieverbruik per eenheid product) ontwikkelt zich zeer sterk. Vertical farming zal een vast onderdeel worden van de productie. Juist bij een klimaatneutrale energievoorziening is het van groot belang efficiënt om te gaan met het vaak schaarse aanbod van duurzame energie.

De energie efficiëntie zal daarom op sectorniveau gemonitord blijven worden. De CO₂ footprint en het efficiëntie label van de Nederlandse glastuinbouwproducten wordt meer en meer een handelsmerk dat tot meerwaarde zal leiden in het schap. In 2040 is hierdoor de marktwaarde van Nederlandse glastuinbouwproducten hoger dan het buitenlandse alternatief.

De energieproductie en -voorziening krijgt steeds meer een regionale en lokale invulling door grotere nadruk op duurzame opwekking (wind en zon) en duurzame warmte. Afstemming tussen vraag en aanbod moet anders georganiseerd gaan worden. Glastuinbouwclusters kunnen in dicht bebouwde gebieden een uitstekende rol spelen als regionale manager van deze warmte en elektriciteit door op de gunstigste momenten te verbruiken, bufferen of leveren op basis van marktprijzen.

OP WEG NAAR KLIMAATNEUTRAAL

Om een klimaatneutrale glastuinbouwsector te realiseren is ondersteuning door de overheid onontbeerlijk. Een faciliterende overheid die garanties biedt op een bestendige en betaalbare omschakeling naar duurzame energie toepassingen.

De vereiste ontwikkeling van het Nederlandse energiesysteem ligt voor een groot deel buiten het bereik van de glastuinbouwsector en ondernemers.

Een betaalbare duurzame energievoorziening is daarom een randvoorwaarde voor een concurrerende positie van de Nederlandse glastuinbouwsector in de toekomst. Zonder de hierna geformuleerde inzet en de geschetste randvoorwaarden zullen de ontwikkelingen niet of onvoldoende tot stand komen, waardoor een klimaatneutrale glastuinbouwsector onhaalbaar wordt.

De volledige ontwikkeling naar een klimaatneutrale glastuinbouwsector vraagt op basis van de uitgangspunten en uitwerking in deze visie een stimulering van de overheid van circa € 120 miljoen per jaar. Hiermee worden binnen en buiten de sector investeringen losgemaakt van € 500 miljoen per jaar.

De ontwikkeling van het glastuinbouwareaal in de toekomst is onzeker. De laatste jaren is het areaal met circa 10 % gekrompen tot 9000 ha.

Indien het areaal glastuinbouw groeit zullen de hiervoor genoemde investering en stimulering ruwweg 1% groter zijn voor iedere 100 ha extra areaal.

A. Energiebesparing

Bij de vermindering van het energieverbruik met 30 tot 40% draait het om realisatie en behoud van een modern kassenbestand en investeringen in energiebesparende maatregelen zoals energieschermen. Zonder herstructurering, schaalvergroting en behoud van een modern kassenbestand is deze besparing niet mogelijk.

Ruwweg zijn alle kassen gebouwd na 1998 (ruim 5000 ha) technisch uitgerust of uit te rusten om de gevraagde energiebesparingsstap te realiseren. Voor de modernisering van de ruim 3000 ha verouderde kassen is tot 2040 een jaarlijkse nieuwbouw van 130 ha kassen nodig. Aanvullend is 200 ha nieuwbouw per jaar nodig om de moderniteit van het totale areaal te behouden. In totaal is ruim 300 ha nieuwbouw per jaar vereist om een klimaatneutrale glastuinbouw mogelijk te maken. Met deze nieuwbouw is een investering gemoeid door de ondernemers van €300 miljoen per jaar.

Om het potentieel aan energiebesparing te realiseren in de kassen is doorontwikkeling van de besparingsconcepten (Het Nieuwe Telen) en concepten voor all-electric glastuinbouw essentieel. Dit is een actie en verantwoordelijkheid van de sector samen met de overheid en het kernpunt van het programma Kas als Energiebron.

Inzet:

- Ondersteuning en versnelling van de nieuwbouw en herstructurering van ruim 300 ha nieuwe energiezuinige/klimaatneutrale kassen per jaar en doorontwikkeling van schaalvergroting. Instrumentarium van de overheid ter ondersteuning van herstructurering, financierbaarheid en nieuwbouw van €75 miljoen per jaar.
- Voortzetting van het programma Kas als Energiebron inclusief de stimuleringsregelingen MEI en EHG, gericht op doorontwikkeling van Het Nieuwe Telen en concepten voor all-electric glastuinbouw en toepassing van innovaties. Nieuwe middelen zijn al vanaf 2018 noodzakelijk. LTO Glaskracht draagt het private deel van het programma bij vanuit de 50/50 financiering. Van de overheid vraagt dit voor cofinanciering van het onderzoek en voor sectorspecifieke stimuleringsregelingen (MEI en EHG) en realisatie van distributienetten in warmteclusters €20 miljoen per jaar.

B. Elektrificatie

In de glastuinbouw wordt veel elektriciteit verbruikt, circa 8 miljard kWh per jaar (LEI, 2015). De ontwikkeling naar klimaatneutraal leidt tot een toename van het elektriciteitsverbruik door een combinatie van elektrificatie van de warmtevoorziening en intensivering van de teelt. Belichting is en blijft een belangrijk onderdeel van de bedrijfsvoering gericht op levering van een hoogwaardig jaarrond kwaliteitsproduct.

Voor een verantwoorde energievoorziening is het van groot belang dat de elektriciteit klimaatneutraal wordt opgewekt (wind, zon, biomassa, groen gas) en dat deze elektriciteit tegelijk betrouwbaar en betaalbaar geleverd wordt. De duurzaam geleverde elektriciteit moet gevrijwaard zijn van heffingen en belastingen. Volledige verduurzaming van de elektriciteitsopwekking en voldoende capaciteit in het elektriciteitsnet is een randvoorwaarde. De tarifiering en regulering van het transport van elektriciteit moet aangepast worden aan de eisen van de nieuwe energievoorziening. Het piektarief op elektriciteitstransport is een belemmering voor flexibilisering en vraagt om aanpassing in samenhang met de ontwikkeling van smart grids.

In de kassen zal het 'all-electric' concept doorontwikkeld moeten worden. Het betreft een vernieuwende vorm van telen waarbij naast belichting ook de aanvullende verwarming volledig met elektriciteit wordt gerealiseerd. Een combinatie met duurzame basiswarmte is ook mogelijk. Alleen de sector en de rijksoverheid zullen verantwoordelijkheid kunnen nemen voor deze ontwikkeling. Dit vraagt om voortzetting van het programma Kas als Energiebron.

Inzet:

- Ontwikkeling en implementatie van een all electric concept voor belichte teelten en vrijliggende en kleine glastuinbouwbedrijven in het programma Kas als Energiebron.
- Stimulering van de investeringen in elektrificatie met de specifieke regelingen EHG en MEI.

- Voldoende netcapaciteit en aanpassing en flexibilisering van de tariefregulering elektriciteitstransport
 - Volledige verduurzaming van de elektriciteitsvoorziening in Nederland en belastingvrijstelling op duurzame elektriciteit.
- Het benodigde budget is al benoemd onder A.

C. Geothermie

Het draait bij verduurzaming om een maximale benutting van het potentieel aan geothermie in de glastuinbouwsector.

Met de realisatie van 65 putten per 2040 is het voor de glastuinbouw noodzakelijke potentieel aangeboord. Dit vraagt om jaarlijkse realisatie van 2 tot 3 geothermieputten. Dit vergt een jaarlijkse investering van circa € 50 miljoen.

Geothermie is de enige duurzame bron die cruciaal is voor realisatie van een klimaatneutrale glastuinbouw. Als de ontwikkeling van geothermie stilvalt is dit niet langer mogelijk. Bronnen kunnen zowel door derden als in eigen beheer gerealiseerd worden. Nu en in de toekomst moet het mogelijk blijven dat glastuinbouwondernemers of samenwerkingsverbanden in clusters privaat geothermieprojecten kunnen ontwikkelen.

Ontwikkeling van geothermie naar andere sectoren en door andere partijen is cruciaal om de techniek kosteneffectiever te maken en geothermie verder te professionaliseren. Bij ontwikkeling van geothermieprojecten door derden zijn openheid, transparantie en acceptabele rendementseisen een randvoorwaarde.

Opschaling van de kennisagenda, waar LTO Glaskracht al jaren aan werkt, is noodzakelijk. Behalve studies zijn ook seismisch onderzoek en kostbare onderzoeksboringen nodig.

Inzet:

- Realisatie van 2 tot 3 geothermieprojecten per jaar en koppeling aan warmtenetten. Behoud van het kader rond geothermie (SDE+, DEI, garantstellingen).
- Private geothermieprojecten door glastuinbouwondernemers of clusters moeten mogelijk blijven.
- Voortzetting en opschaling van de kennisagenda geothermie. De sector zal 10% van de KaE bedrijfsleven middelen hiervoor bestemmen.

D. Restwarmte en warmteclusters

Restwarmte levert in het eindbeeld circa 20% van de warmtevraag, dis is circa 10 PJ. De restwarmte kan benut worden in glastuinbouwconcentraties nabij grotere industriële bronnen (Rotterdam, Amsterdam, Moerdijk, Greenport Venlo, Terneuzen) en vraagt om realisatie van warmtetransportnetten.

De realisatie van de warmtetransportnetten is een verantwoordelijkheid van de overheid en vraagt om, regulering van onafhankelijk netbeheer en toepassing van het 'open net' principe. Een transparant, inzichtelijk en leveringszeker aanbod moet geborgd zijn.

Ook in glastuinbouwclusters zal voor aansluiting op grote warmtebronnen en transportnetten een lokaal warmte distributienet aangelegd moeten worden. Dit vergt een investering door de ondernemers in het cluster. Een stimulering door de overheid is noodzakelijk.

De warmtenetten kunnen de gecombineerde functie hebben van levering van duurzame warmte zoals geothermie en restwarmte uit de industrie. In het eindbeeld zal ook de restwarmte uit de industrie volledig verantwoord moeten plaatsvinden door een combinatie met CCS of omschakeling naar duurzame energie in de industrie.

Inzet:

- Realisatie van warmtenetten in concentratiegebieden. Investering in warmtetransportnetten vinden plaats door afdekking van de onrendabele top door overheden. Om de levering van 10 PJ per jaar mogelijk te maken is een totale bijdrage van de overheid voor de

onrendabele top voor de aanleg van de hoofdinfrastructuur van € 300 miljoen noodzakelijk. Hiermee wordt ook warmtelevering buiten de glastuinbouw zoals woonwijken en industrieterreinen mogelijk gemaakt. Voor de overheidsbijdrage aan de onrendabele top kan gedacht worden aan een instrument met dezelfde werking als de SDE+.

➤ Stimulering door de overheid van de aanleg van distributienetten en aansluitingen naar de bedrijven in glastuinbouwclusters door inzet van de EHG regeling en subsidie bij realisatie van de netten ter grootte van circa € 1,5 miljoen euro per jaar. Het benodigde budget is al benoemd onder A.

E. Duurzame brandstof voor WKK en ketels

Naast inkoop van duurzame elektriciteit kan de glastuinbouw door toepassing van WKK op groen gas of biomassa een deel van de elektriciteitsbehoefte zelf opwekken. Inkoop en eigen opwek zijn uitwisselbaar.

WKK of ketels gestookt op biomassa is een optie zodra geschikte lokale biomassastromen uit natuurgebieden of andere agrarische sectoren beschikbaar zijn die geen andere toepassing kennen dan omzetting naar energie. Biomassa WKK is beperkt flexibel en vooral inzetbaar als basislast warmte- en elektriciteitsbron.

Internationaal verkrijgbare houtpellets hebben niet de voorkeur vanwege risico's wat betreft duurzaamheid en gevolgen voor de natuur in het land van herkomst en de benodigde energievraag voor winning en transport.

Inzet:

- Behoud en versterking van de SDE+ voor alle biomassa en groen gas toepassingen in ketels en WKK's.
- Ontwikkeling van groen gas voor toepassing in WKK en ketels en het all-electric concept om de lokale duurzame energievoorziening te optimaliseren en verspreide bedrijven of kleine glastuinbouwclusters te voorzien van duurzame energie.

F. Speciale aandacht voor kleine, extensieve, verspreide bedrijven en clusters

Ongeveer de helft van de bedrijfslocaties is kleinschalig en vaak gevestigd in verspreide gebieden. Deze bedrijven veroorzaken slechts circa 5% van de CO₂ emissie dankzij een extensief energieverbruik en de kleine schaal. Er worden bijzondere producten geteeld die een levendige bijdrage leveren aan het productie assortiment in Nederland.

Op deze kleinere, extensieve, verspreid liggende bedrijven of kleine glastuinbouwclusters is toepassing van geothermie of restwarmte vaak niet mogelijk. Dit beperkt de mogelijkheden voor verduurzaming. Naast biomassa of groen gas in combinatie met een WKK of ketel is all-electric een belangrijke optie. Via herstructurering moet gestreefd worden naar uitplaatsing van verspreide bedrijven naar grotere glastuinbouwclusters, juist ook uit energieoogpunt.

Inzet:

- Specifieke ontwikkeling van biomassa en all-electric concepten voor kleinschalige, extensieve glastuinbouwbedrijven.
- Verplaatsing van verspreide bedrijven naar grotere concentratiegebieden als onderdeel van de herstructureringsopgave.

G. CO₂ voorziening

Voor de groei van planten is CO₂ een onontbeerlijke grondstof. De CO₂ uit de lucht wordt in de kassen omgezet in groenten, bloemen en potplanten. Traditioneel is de benodigde CO₂ afkomstig van de verbranding van aardgas in ketels en WKK's. In een klimaatneutrale glastuinbouw zonder aardgas zal deze CO₂ ergens anders vandaan moeten komen.

De transitie naar klimaatneutraal kan alleen slagen als er een landelijk dekkend systeem van CO₂ voorziening voor de sector beschikbaar komt. In het eindbeeld is circa 2 Mton externe CO₂ nodig. Dit betreft een klein aandeel van de totale CO₂ emissie in Nederland (momenteel ruim 1%). In de grote concentratiegebieden vraagt dit om realisatie van CO₂ netten (a la OCAP). Voor kleinere glastuinbouwclusters en verspreid liggende bedrijven zal de CO₂ in vloeibare vorm per as aangeleverd worden.

Om de 2 Mton CO₂ voorziening mogelijk te maken is doorontwikkeling van afvangtechnologie en financiële ondersteuning daarvan vereist. Voor een verantwoorde CO₂ voorziening in de eindsituatie is het cruciaal dat de CO₂ vanaf 2040 volledig uit duurzame bronnen wordt gewonnen.

Inzet:

➤ Uiterlijk in 2030 realisatie van een landelijk dekkend systeem van CO₂ voorziening uit biogene bronnen. Ondersteuning en realisatie van afvang bij bronnen en doorontwikkeling van CO₂ netwerken in de grote concentratiegebieden. De benodigde investering is circa € 400 miljoen. De onrendabele top van deze projecten is circa 50% van de investeringssom, totaal € 200 miljoen. Voor de overheidsbijdrage aan de onrendabele top kan gedacht worden aan een instrument met dezelfde werking als de SDE+.

Verantwoorde Glastuinbouw thema Arbeid

De sector in de toekomst:

- De glastuinbouw heeft het imago een sector te zijn die van grote economische en sociale betekenis is (respectievelijk financieel, werkgelegenheid en sociaal welzijn).
- De sector bestaat uit gespecialiseerde (kleinere) bedrijven en een beperkter aantal (grote) productiebedrijven.
- De sector heeft een sterk innoverend en kennisintensief karakter, waarin automatisering en robotisering ver zijn doorgevoerd.
- Personeel is belangrijk en wordt niet gezien als kostenpost, maar als menselijk kapitaal.
- De arbeidsvoorziening is kwalitatief en kwantitatief afgestemd op de behoeften.
- Werknemers zijn relatief hoog opgeleid. 'Productiewerk' wordt door minder handjes gedaan, automatisering en robotisering hebben groot deel overgenomen.
- De sector heeft het imago een goede en aantrekkelijk werkgever te zijn waar goed en veilig werk wordt verricht en waar veel persoonlijke ontwikkelingsmogelijkheden. Met het werken in de sector wordt een bijdrage geleverd aan het welzijn van mensen en de concurrentiepositie van Nederland.

De uitdaging is imago "Goed en aantrekkelijk werkgeverschap" te hebben:

"Goed en aantrekkelijk werkgeverschap" is de license tot produce/license to operate. Met de volgende aspecten, die voor een deel al zijn uitgewerkt en anderen die dat niet zijn en nader uitgewerkt moeten worden, maken we dit waar.

1. Duurzame inzetbaarheid van medewerkers is een speerpunt. Dit zijn activiteiten gericht op - en/of in het kader - van:
 - a. Veilig en gezond werk, dit betreft:
 - i. arbeidsomstandigheden;
 - ii. arbeidsinhoud;
 - iii. arbeidsverhoudingen (vertrouwenspersoon).
 - b. Vitaal en betrokken personeel, dit betreft:
 - i. arbeidsmotivatie (medewerkers tevredenheidsonderzoeken)
 - ii. perspectief (leven lang ontwikkelen: cursussen / training / opleiding)
 - iii. leefstijl
 - c. Ontwikkeling van medewerkers
 - i. leiderschap en visie
 - ii. inzetbaarheid
 - iii. mobiliteit --> werkzekerheid (sectoraal en intersectoraal)
 - d. Goed personeelsbeleid
2. Goed pakket aan primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden, waaronder pensioen.
3. Cao naleving enerzijds en informeren werknemers over de cao anderzijds.
4. Gestructureerde aanpak van arbeidsmarkt vraagstukken. Dit betreft o.a.:
 - a. goede samenwerking met onderwijs op verschillende niveaus
 - b. vacaturebank.
5. Bij inhuur van uitzendbureaus wordt alleen gewerkt met gecertificeerde uitzendbureaus. De uitzendarbeid wordt betaald overeenkomstig de cao glastuinbouw.
6. Huisvesting arbeidsmigranten voldoet aan in de cao vastgelegde normen.

Randvoorwaarden

- Overheid moet belemmeringen voor groei werkgelegenheid en ondernemerschap wegnemen.
- Sociale lasten op en financiële risico's verbonden aan arbeid verlagen.
- Vrij verkeer van werknemers in de EU.
- Overheid en onderwijs investeren in groen onderwijs.
- Partners dragen bij aan positieve beïnvloeding imago glastuinbouw.
- Werkzekerheid voor baan zekerheid.
- Constructief paritair overleg op thema arbeid.

Gezond gewas als basis voor emissie- en residuvrij telen

De Nederlandse glastuinbouwsector heeft de ambitie om met een ver doorgevoerd systeem van *Integrated Pest Management* (IPM) glasgroenten, bloemen en planten te telen nagenoeg zonder emissie naar de omgeving en residu op de producten. Het huidige toelatingsbeleid belemmert nu echter verdere vergroening. Door samenwerking van producenten, natuur- en milieuorganisaties, de overheid en de retail moet het mogelijk zijn de knelpunten op te lossen. Met modernisering en innovatie in het toelatingsbeleid is verdere vergroening mogelijk en kan de Nederlandse glastuinbouwsector de meest duurzame glasgroenten, bloemen en planten ter wereld produceren.

Glastuinbouw grote economische waarde

De Nederlandse glastuinbouw heeft zich buitengewoon ontwikkeld. Door generaties lang veredelen, telen en innoveren, levert de Nederlandse glastuinbouw jaarrond kwalitatief hoogwaardige gezonde producten. Nederland is nummer één op het gebied van voedselveiligheid van agro-producten en tweede op de wereldranglijst van grootste agro-exporteurs. Hieraan levert de glastuinbouwsector een belangrijke bijdrage.

IPM is standaard

Een gezond gewas is cruciaal voor oogstzekerheid en kwaliteit. IPM staat voor alle Nederlandse glastuinbouwbedrijven aan de basis van dat gezonde gewas. Hygiënemaatregelen, toepassen van biologische bestrijders én sterke gezonde gewassen zijn standaard. De Nederlandse glastuinbouw staat daarin mondiaal gezien aan de top en verhandelt kennis daarover al over de hele wereld. Nederland is hét IPM-gidsland, zowel op het gebied van productie als voor innovaties op het terrein van Plantgezondheid. IPM is hier bedacht en ontwikkeld. Helaas zijn er (nog) geen totaaloplossingen in IPM. Niet op het niveau van individuele ziekten en plagen en ook niet op het niveau van de hele teelt. Daarom blijft de sector zoeken naar innovaties die de plant- en systeemweerbaarheid vergroten. Als sluitstuk moeten die echter noodzakelijk worden aangevuld met passende selectieve correctiemogelijkheden als het IMP-systeem tijdelijk tekort schiet. Ook kunnen nieuwe onverwachte (fytosanitaire) ziekten en plagen op komen zetten.

Smal middelen pakket

Mede door IPM is het gebruik van chemische gewasbescherming per kg product, per bloem en per plant de laatste twintig jaar sterk afgenomen. Door EU- en nationale wetgeving verminderde in dezelfde periode het aantal beschikbare middelen aanzienlijk. Door het zeer verfijnde toelatingssysteem in Nederland, in combinatie met het brede assortiment aan glastuinbouwgewassen, is het verdienmodel voor de gewasbeschermingsindustrie de laatste jaren weggefallen. Bij gebruik van het kleine aantal overgebleven middelen neemt het risico op resistentie echter toe. Daarnaast is het huidige, smalle middelen pakket niet meer passend om alle ziekten en plagen aan te pakken. Binnen de EU blijft harmonisatie tussen lidstaten achter en is er daarmee geen gelijk speelveld voor de Nederlandse telers. Nieuwe wetgeving om zogenoemde groene middelen met een laag milieurisico versneld op de markt toegelaten te krijgen, stagneert in de EU. Mondiaal loopt de EU hierin achter.

Spagaat

Afnemers, retail en consumenten eisen fytosanitair steeds meer: schone gave producten, zonder beschadigingen, zonder “beestjes” (nul-tolerantie) en zonder residu. Non-gouvernementele organisaties (NGO's) voegen daar hun eisen aan toe. Publieke druk van NGO's creëert bij consumenten een afkeer voor 'gif' en dat zet de retail sterk onder druk. Groenten, bloemen en planten die niet biologisch zijn geteeld, worden door NGO's weggezet als gif-producten, terwijl juist in Nederland de beoordeling van gewasbeschermingsmiddelen bij het Ctgb op het gebied van effecten op mens, dier en milieu uiterst zorgvuldig verloopt. Telers zitten door deze onmogelijke combinatie van eisen in een spagaat.

Glastuinbouw in Nederland op een hellend vlak ?

Als de genoemde knelpunten blijven bestaan zal het voor een substantieel deel van de glastuinbouw niet meer mogelijk zijn om binnen de kaders van de Nederlandse wet te werken. Afnemers eisen producten zonder ziektes en plagen en voor een scherpe prijs. Met de nu beschikbare legale middelen is daaraan praktisch niet te voldoen. Als de Nederlandse glastuinbouw om die reden fors krimpt of zelfs verdwijnt, is het gevolg dat groenten, bloemen en planten elders geproduceerd gaan worden, onder minder gunstige omstandigheden, met een grotere CO₂- en water footprint en met een grotere milieubelasting. Dit zal grote gevolgen hebben voor de economische bijdrage van het glastuinbouwcluster en de werkgelegenheid: de hele glastuinbouwketen kan dan omvallen. Dat is geen duurzame oplossing en een ongewenste ontwikkeling. De Nederlandse handelspositie en het glastuinbouwcluster met al haar innovaties blijven alleen gewaarborgd als er een sterke eigen productie is. Afbouw van de emissie van restanten van gewasbeschermingsmiddelen naar oppervlaktewater en het riool pakt de sector zelf al actief aan via het Hoofdlijnenakkoord Waterzuivering in de Glastuinbouw dat zuivering per 1 januari 2018 verplicht stelt.

Gezamenlijk doel en ambitie 2027

Nederlandse glastuinders, de overheid en de maatschappij hebben één gezamenlijk doel, namelijk het nagenoeg zonder emissies naar het milieu en vrij van residu produceren en exporteren van gezonde en duurzame groenten, bloemen en planten. De ambitie van de Nederlandse glastuinbouw is dat de in Nederland geteelde producten daadwerkelijk als meest duurzaam, geïntegreerd en zonder emissie en residu geteeld worden. Deze kennis en ervaring kan vervolgens als exportproduct worden gezien. Nederland loopt weer voorop en is wereldwijd gidsland in verdere verduurzaming van de (glas)tuinbouw.

Oplossingsrichtingen voor verdere verduurzaming

- Gezond gewas als basis
 - Veredeling, schoon weerbaar uitgangsmateriaal, hygiëne en teelthandelingen gericht op plantweerbaarheid.
- Emissie en residu vrij telen
 - Sluiten waterstromen en zuiveren restwater.
 - Groene middelen en gesloten kringlopen.
- Rijk ecosysteem boven- en ondergronds in en om de kas
 - Met de natuur mee telen, robuustere natuurlijke vijanden.

Alleen samen komen we verder

De doelen en ambitie van de glastuinbouw zijn hoog. Telers gaan de uitdaging aan, maar kunnen dat niet alleen. Er is dringend behoefte aan een ketenbrede gezamenlijke koers richting duurzaamheid en vergroening, met steun daarvoor van de overheid en van natuur- en milieu organisaties.

Om de continuïteit van de Nederlandse glastuinbouw te waarborgen moeten dringend knelpunten die IPM in de weg staan worden opgelost. Uitsluitend en alleen dan is verder verduurzamen en vergroening van de productie mogelijk, uitgaande van een gezond gewas, robuust weerbare teeltsystemen en slimme technologieën met een sluitend effectief en duurzaam middelen- en maatregelenpakket. De toelating van nieuwe groene middelen moet sneller. Systeemtoelatingen en grofmaziger indeling van gewassen bij toelatingen zijn noodzakelijk. Samen met innovatie op IPM helpt dit de sector sneller en verder te vergroenen. Ons motto: de sector innoveert en verduurzaamt in samenwerking met en ondersteuning van natuur- en milieuorganisaties en retail. De overheid faciliteert en zorgt voor een gelijk speelveld. Alleen dan kan de glastuinbouw doorontwikkelen en wordt Nederland het meest duurzame (glas)tuinbouwland ter wereld.

Visiedocument Water & Omgeving, d.d. 12-06-2017

Produceren in duurzame harmonie met de omgeving

Verantwoorde Glastuinbouw is produceren in duurzame harmonie met onze omgeving. Door vergaand hergebruik van water komen nagenoeg geen gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen vanuit de kas in het milieu. We hergebruiken al het water dat binnen het bedrijf wordt gebruikt of zuiveren reststromen voordat ze worden afgevoerd. Onze gietwatervoorzieningen zijn klimaatbestendig, belasten het milieu minimaal en helpen op bepaalde momenten wateroverlast te voorkomen. Met het schaarse water gaan we verantwoord om. De Nederlandse glastuinbouw is nu al wereldwijd gezien het meest water efficiënt. De licht-uitstraling van kassen wordt geminimaliseerd door grootschalige toepassing van energiezuinige LED-lampen en afscherming. Zo levert de Nederlandse glastuinbouw jaarrond verantwoord geteelde producten.

Binnen twintig jaar is de teelt van groenten, bloemen en planten in de Nederlandse glastuinbouw nagenoeg vrij van emissies van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen. De glastuinbouw is gevestigd in gebieden met passende faciliteiten, randvoorwaarden en heldere regelgeving. In die glastuinbouwgebieden is volop ruimte voor bedrijfsontwikkeling en -uitbreiding. Ook voor mens en dier is het leefklimaat goed. Daarmee behoudt de Nederlandse glastuinbouw haar wereldpositie en waarborgt haar *license-to-produce and sell*.

Gebiedsinrichting

De basis voor een toekomstgericht, duurzaam vestigingsgebied voor glastuinbouw is een goede inrichting op het gebied van water, energie, CO₂ en infrastructuur. Om dit te realiseren werken we aan de totstandkoming van nieuwe gebieden met oog voor slimme regionale samenwerkingen (b.v. voor de watervoorziening) en tijdige herstructurering van het huidige areaal duurzaam bestemd glastuinbouwgebied. Daarbij gaat het erom de inrichting van een glastuinbouwgebied up-to-date te houden. Punt van aandacht is het scheppen van mogelijkheden om obstructies die (toekomstige) herstructurering voor de voeten kunnen lopen, weg te nemen. Daarbij gaat het om mogelijkheden om (bedrijfs)woningen te verplaatsen en watergangen te vergraven. De discussie over noodzaak/nut van (bedrijfs)woningen in of aan de rand van een glastuinbouwgebied is daar onderdeel van.

Randvoorwaarde: De regelgeving op het gebied van milieu en ruimtelijke ordening dient transparant, consistent en niet belemmerend te zijn. Nu komt het te vaak voor dat de regels tussentijds, zelfs zonder overleg met de sector, wijzigen, waardoor ondernemers niet de juiste beslissingen kunnen nemen.

Schoon oppervlaktewater

Ter ondersteuning van Integrated Pest Management (IPM) blijven correctiemiddelen nodig, maar die mogen absoluut niet in het oppervlaktewater terecht komen. Daarom is hergebruik van water en inzicht in de waterstromen op glastuinbouwbedrijven essentieel. Deze ontwikkeling is al ingezet en wordt doorgezet naar volledige sluiting van de waterkringlopen, waardoor ook de emissie van meststoffen tot nagenoeg nul wordt beperkt. Op dit vlak

werkt de glastuinbouw samen met de waterschappen, die gerichte, actuele informatie direct bij de ondernemer aanleveren over de kwaliteit van het oppervlaktewater. Aan de hand van die informatie kunnen glastuinbouwbedrijven bepalen op welk aspect de bedrijfsvoering verbeterd kan worden.

Randvoorwaarden: Voor maximaal hergebruik is goed gietwater essentieel. Verder onderzoek naar het geschikt maken van verschillende bedrijfswaterstromen voor hergebruik is noodzakelijk. Daarnaast moet de mogelijkheid om grondwater te onttrekken en zo nodig te ontzouten (met retourneren van het concentraat in de ondergrond) behouden blijven als er geen reële alternatieven beschikbaar zijn.

Klimaatbestendige gietwatervoorziening

De zomers worden langer en droger en in de winter regent het vaker en heviger. Vlotte afvoer van het regenwater van het kasdek naar de gietwateropslag en voldoende opslagcapaciteit zijn in toenemende mate uitdagingen. Als we voldoende opslagcapaciteit (onder andere ondergronds) kunnen realiseren, kan regenwater in toenemende mate de basis van de gietwatervoorziening worden.

Om in de zomer over voldoende goed gietwater te kunnen beschikken, moeten we alternatieven verder ontwikkelen. Gebruik van extern regenwater (b.v. dakwater van industriegebieden of woonwijken) en hergebruik van wateroverschotten van derden zijn toekomstige alternatieven voor de minder duurzame ontzouting van grondwater voor zover ze geen bedreiging vormen voor de voedselveiligheid. Infiltratie van overtollig regenwater kan het milieueffect van omgekeerde osmose echter compenseren.

Bovendien kunnen we met voldoende opslagcapaciteit wateroverlast in de omgeving voorkomen. Deze ontwikkeling moet nog praktijkrijp worden.

Randvoorwaarden: Samen met ondernemers en (regionale) overheden onderzoek verrichten naar methoden voor wateropslag en de toepassing daarvan om wateroverlast te voorkomen. De regelgeving dient tijdig ruimte te bieden voor deze toepassingen.

Assimilatiebelichting

Licht is een belangrijke productiefactor. Aanvullende assimilatiebelichting in de kas mag over 20 jaar geen negatieve invloed meer hebben op de leefomgeving. Toepassing van energiezuinig LED-licht vermindert de warmte-inbreng, waardoor afscherming beter haalbaar is en er in de toekomst van lichtuitstoot geen sprake meer is. Voor ondernemers betekent deze toepassing een geheel nieuwe manier van telen.

Randvoorwaarden: De komende jaren is verdere ontwikkeling van LED-lampen en onderzoek naar de juiste toepassing ervan noodzakelijk. Voor een tijdige implementatie is een financiële regeling (b.v. MIA/VAMIL) een must.

Geluid

Door toename van het aantal installaties op glastuinbouwbedrijven en toename van de verkeersbewegingen is het beheersen van geluidsoverlast een punt van aandacht. Belangrijk is dat activiteiten die geluid veroorzaken zoveel mogelijk in pandig plaats (kunnen) vinden zodat het mogelijk is om geluidsoverlast te voorkomen.

SAMEN WERKEN

Glastuinders spannen zich in om in duurzame harmonie met hun omgeving te ondernemen. Glastuinbouw vindt plaats in goed opgezette gebieden waar de kwaliteit van het oppervlaktewater goed is en de omgeving geen overlast ervaart van onze bedrijfsvoering. Om onze ambitie te realiseren is het noodzakelijk dat lokale, regionale en landelijke overheden en glastuinbouwondernemers daaraan samen werken. Nodig zijn:

1. Duidelijke, consistente en niet belemmerende regelgeving, opgesteld in overleg met de sector.
2. Duurzame vestigingsgebieden en stimulering van herstructurering.
3. Stimulering van onderzoek door financieel bij te dragen aan de onderzoeksprogramma's GlastuinbouwWaterproof, Kas als Energiebron en Het Nieuwe Doen in Plantgezondheid.
4. Medewerking van lokale, regionale en landelijke overheden bij praktijkimplementatie van innovaties.

17017847

Oude Plein 1, 4416 AK Kruijningen
Postbus 70, 4416 ZH Kruijningen
Telefoon: 14 0113
Fax: 0113 395333
Internet: www.reimerswaal.nl
E-mail: gemeente@reimerswaal.nl

Gedeputeerde Staten van Zeeland
Postbus 6001
4330 LA MIDDELBURG

PROVINCIE ZEELAND	
Afd. <i>Rm</i>	AMBT
AFD. TERMIJN	<i>Adriaanse</i>
DATUM	- 4 SEP. 2017
DOC.NR.	
ZAAK NR.	
CLASS.	

Uw brief van:
Uw kenmerk:

Ons kenmerk: 17.015716 | Contactpersoon: P. van Dijke
Casenummer: 17.003801 | Bijlagen:

Onderwerp: Zeeuwse Omgevingsvisie

Kruijningen, 30 augustus 2017

VERZONDEN 30 AUG. 2017

Geacht college,

Wij hebben kennis genomen van de door Provinciale Staten op 7 juli 2017 vastgestelde Agenda voor de Zeeuwse Omgevingsvisie. Uitgangspunt van deze agenda is dat uiteindelijk in september 2018 een besluit gaat vallen over de Omgevingsvisie en de daarbij behorende verordening.

De Agenda voorziet - ook voor medeoverheden - op verschillende momenten in inspraak en overleg. Uit ambtelijk overleg is ons gebleken dat er ook nu al een mogelijkheid is om aandacht te vragen voor specifieke ontwikkelingen die relevant kunnen zijn voor de inhoud van de Visie. Wij maken graag gebruik van deze mogelijkheid om aandacht te vragen voor de huidige en voorziene ontwikkelingen in Yerseke en omgeving.

Het gaat hierbij om ontwikkelingen met een economische, maar zeker ook een recreatief-toeristische component.

In economische zin is een duidelijke verbreding waarneembaar van de - overigens nog steeds uiterst belangrijke - schaal en schelpdierhandel naar een veel breder palet van handelsactiviteiten in vis en daaraan gerelateerde producten. Het gaat daarbij voornamelijk om vanuit verschillende delen van de wereld geïmporteerde vis, die vanuit Yerseke verder verhandeld wordt naar een groot aantal afnemers in Europa. Deze initiatieven brengen voor de betreffende handelsbedrijven de nodige logistieke uitdagingen met zich mee. Dat leidt tot een uitgebreid eigen vrachtwagenpark of uitbesteding aan derden. Al deze ontwikkelingen vormen mede ook de basis voor de onstuimige groei van met name de in Yerseke gevestigde logistieke dienstverlener KOTRA B.V. Samenvattend ontwikkelt Yerseke zich in snel tempo tot een belangrijke logistieke hotspot voor de internationale handel in schelpdieren en vis.

Dit alles heeft ook duidelijke planologische implicaties. Te denken valt aan het creëren van voldoende fysieke ruimte voor de groeiende bedrijven, maar ook aan het voorzien in een passende infrastructuur. De door u samen met de gemeente ontwikkelde plannen voor een nieuwe zuidelijke ontsluiting van het dorp zijn daar een voorbeeld van.

Wat het recreatief-toeristische aspect betreft is er in Yerseke een ongekende groei te zien in het aantal toeristische bezoeken. Als uitvloeisel van de enkele jaren geleden door de gemeente

vastgestelde Gebiedsvisie Yerseke, zijn er met name verschillende initiatieven gefaciliteerd die gericht zijn op het laten "beleven" van de oester - en mosselteelt door de daarin geïnteresseerde toerist. De meest in het oog springende exponent van deze ontwikkeling is de vestiging van een aantal "proeverijen" bij de oesterputten, waar toeristen als gast van de daar gevestigde handels- en kweekbedrijven kunnen genieten van dagverse schaal- en schelpdieren.

Ook voor het educatieve aspect is belangstelling, zoals blijkt uit de massale deelname aan door de VVV georganiseerde excursies en de bezoeken aan het Oosterscheldemuseum. In dit opzicht zijn er trouwens ook de nodige particuliere initiatieven te melden, zoals het infocentrum bij "De Oesterij" aan de Havendijk en de activiteiten van de verschillende rondvaartboten.

Yerseke maakt hiermee een snelle ontwikkeling door naar een steeds belangrijker toeristische hotspot op de Bevelanden.

Zowel het geschetste beeld van de veranderende economische accenten als dat van de sterke groei van het aantal bezoekende toeristen, stelt ons voor de opgave om na te denken over het faciliteren en reguleren van deze ontwikkelingen. Wij hebben dan ook het voornemen om in de komende tijd een studie te doen naar het gewenste flankerende beleid. Dat beleid zal ongetwijfeld ook planologische implicaties hebben. Graag treden wij met u in overleg over de vraag hoe de uitkomsten van deze studie een plaats kunnen krijgen in de vast te stellen nieuwe Omgevingsvisie.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de heer P. van Dijke van de afdeling Ruimtelijke en Economische Ontwikkeling. Hij is bereikbaar via ons centrale telefoonnummer 14 0113 of via ons e-mailadres gemeente@reimerswaal.nl.

Met vriendelijke groet,
namens burgemeester en wethouders van Reimerswaal

mr. S. Reubens
wnd. Hoofd van de afdeling Ruimtelijke en Economische Ontwikkeling

Adriaanse J.W. (Jan Willem)

Van: Hoff vd E.M. (Liesbeth)
Verzonden: vrijdag 25 augustus 2017 9:58
Aan: Adrie Spruijt
CC: Adriaanse J.W. (Jan Willem)
Onderwerp: RE: FW: Uitnodiging Beeldvormende Bijeenkomst Omgevingsvisie 5 september 2017

Geachte heer Spruijt,

Hartelijk dank voor uw schriftelijke inbreng voor de Beeldvormende bijeenkomst over de Zeeuwse Omgevingsvisie. Het is helaas niet praktisch uitvoerbaar om schriftelijke reacties bij een mondelinge discussie in te brengen. Daarom zullen wij de reactie van het Zeeuws Platform Stralingsrisico aan de beleidscoördinator van de Omgevingsvisie toesturen, met het verzoek uw inbreng bij de evaluatie mee te nemen.

Met vriendelijke groet,

Liesbeth von den Hoff
Statenadviseur communicatie

Provincie Zeeland
Statengriffie
Postbus 6001
4330 LA Middelburg

Telefoon: 0118-631873
e-mail: em.vd.hoff@zeeland.nl

Van: Adrie Spruijt [mailto:spruijta@zeelandnet.nl]
Verzonden: vrijdag 25 augustus 2017 9:52
Aan: Hoff vd E.M. (Liesbeth) <em.vd.hoff@zeeland.nl>
Onderwerp: Re: FW: Uitnodiging Beeldvormende Bijeenkomst Omgevingsvisie 5 september 2017

Geachte mevrouw van der Hoff,

Als lid van het Zeeuws Platform Stralingsrisico heb ik mij aangemeld voor 5 september. I.v.m. vakantie zou het kunnen zijn dat ik dan helaas niet aanwezig kan zijn, maar dat is nog niet zeker. Ook andere leden van het Zeeuws Platform zijn die datum niet beschikbaar. Daarom zou ik u willen vragen om onze inbreng voor 5 september ter beschikking te stellen aan de tafels 3 en 4, zodat deze materie kan worden opgenomen in de kadernota en beschikbaar is op 28 september. Het gaat globaal om het volgende:

Ongeveer 3 tot 5% van de bevolking heeft (ernstige) klachten als gevolg van elektromagnetische straling door o.a. mobiele telefoons, smart phones, Dect telefoons, WiFi en nog veel meer bronnen. Voor veel van deze mensen is er geen mogelijkheid de invloed van straling te ontlopen, mede gezien het overheidsbeleid om overal maar zoveel mogelijk draadloze communicatie toe te staan. Sommigen komen zelfs hun huis niet meer uit. De klachten worden mede veroorzaakt door de veel te ruime normering die Nederland, in vergelijking met andere landen, hanteert.

Daarom willen wij in de Omgevingsvisie de volgende zaken opgenomen hebben:

1. Streven van de Provincie om de normering aanzienlijk aan te scherpen.
2. Meer aandacht voor de bevolkingsgroep (Zeeland ca. 10.000 burgers) met klachten en erkenning van die klachten.
3. Inspanningen van de Provincie om samen met gemeenten stralingsvrije/stralingsarme gebieden te realiseren waar gedupeerden wel zonder klachten kunnen leven, wonen en werken. Ook onder de vele toeristen die jaarlijks Zeeland bezoeken zijn mensen met klachten door straling.
4. Meer aandacht voor jongeren m.b.t. gevolgen van elektromagnetische straling.

Verder verzoek ik u om het Zeeuws Platform Stralingsrisico op te nemen in de lijst met organisaties zoals die in het uitnodigingsdocument zijn vermeldt. Wij worden dan wat vroeger geïnformeerd over activiteiten van de Provincie zodat we tijdig onze inbreng kunnen leveren.

Bij voorbaat hartelijk dank.

Vriendelijke groeten,

Adrie Spruijt
namens Zeeuws Platform Stralingsrisico

Op 14-7-2017 om 10:35 uur schreef Hoff vd E.M. (Liesbeth) <em.vd.hoff@zeeland.nl>:

Geachte heer, mevrouw,

Namens de voorzitter van de commissie Ruimte stuur ik u hierbij de uitnodiging voor de Beeldvormende Bijeenkomst over de Omgevingsvisie Zeeland op 5 september a.s.

Tijd: 16.00 uur tot 21.30 uur

Locatie: Vergader- en Congrescentrum De Stenge, Stengeplein 1, 4451 CZ Heinkenszand

De provincie Zeeland maakt een Omgevingsvisie die opvolger wordt van het huidige Omgevingsplan 2012-2018. In deze Omgevingsvisie worden meer onderwerpen meegenomen dan in het huidige plan zijn opgenomen. De visie behelst onderwerpen die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving. De visie wordt in samenwerking met medeoverheden, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en inwoners vorm gegeven.

Provinciale Staten van Zeeland organiseren daarom een beeldvormende bijeenkomst met als doel scherp te krijgen welke belangen in de Zeeuwse samenleving leven en welke dilemma's er zijn om zo kennis te verwerven voor latere besluitvorming. Vanuit een 360-graden-blik gaan de deelnemers, aan de hand van de Zeeuwse Agenda die op 7 juli door Provinciale Staten is vastgesteld, met elkaar in discussie. Voorafgaand aan de rondetafelgesprekken worden twee inleidingen verzorgd over burgerparticipatie en de rol van Provinciale Staten.

Deze beeldvormende bijeenkomst is voorbereid door de Statenleden Hannie Kool-Blokland, Ria Rijkse-Blok, Anton van Haperen en Rinus van 't Westeinde. Zij stellen uw komst en inbreng bijzonder op prijs.

U kunt zich aanmelden via de link https://fd9.formdesk.com/provinciezeeland/omgevingsvisie_september_2017.

Met vriendelijke groet,

Liesbeth von den Hoff
Statenadviseur communicatie

Alma van Wallenburg
Commissiegriffier

Provincie Zeeland
Statengriffie
Postbus 6001
4330 LA Middelburg

Telefoon: 0118-631873
e-mail: em.vd.hoff@zeeland.nl

Provinciale Commissie Omgevingsbeleid

Gedeputeerde Staten van Zeeland
Postbus 6001
4330 LA MIDDELBURG

onderwerp
Pre-advies met betrekking tot de
agenda Zeeuwse Omgevingsvisie

kenmerk
17020368

behandeld door
B. Jobse

verzonden

Middelburg, 22 september 2017

Geacht college,

Op 7 juli 2017 hebben Provinciale Staten de Agenda Zeeuwse Omgevingsvisie vastgesteld. U had ons reeds op 31 mei 2017 in kennis gesteld van het concept van dit document met het verzoek een advies er over uit te brengen.

De agenda gaat in op de thema's die centraal komen te staan in de Zeeuwse Omgevingsvisie. En er is een tijdspad opgenomen waarbinnen u deze visie wilt realiseren.

Inhoud visie

De Agenda Zeeuwse Omgevingsvisie biedt een goede aanzet voor het inhoudelijk uitwerken van herkenbare thema's. Naast de door u benoemde thema's vragen wij uw aandacht voor regio-overschrijdende onderwerpen en de ontwikkelingen op de randen van Zeeland. Te denken valt aan de scheepvaartcorridor Rotterdam – Antwerpen, de invloeden daarvan op Zeeland en verkeer- en vervoerstromen in en uit Zeeland. Hoe stelt Zeeland zich op in de Zuidwestelijke Delta, welke zijn de relaties met de omliggende regio's Zuid-Holland, Noord-Brabant, Oost- en West-Vlaanderen? En hoe worden die relaties benut?

Wij verzoeken u niet te rigide om te gaan met de bestaande regels en uitgangspunten. In een veranderende maatschappij is het van belang om locatie-gebonden af te kunnen wijken van principes. Te denken valt bijvoorbeeld aan het principe van inbreiding vóór uitbreiding. Om de leefbaarheid in stedelijk gebied op peil te houden en hittestress het hoofd te kunnen bieden kan het bijvoorbeeld van pas komen om ruimte voor groen in de stad te bieden en daarmee uitbreiding te verkiezen boven inbreiding. Door streng vast te houden aan principes worden mogelijke positieve ontwikkelingen soms al in de kiem gesmoord. Dit kan niet de bedoeling zijn.

Wat echter niet duidelijk is wat voor soort document de Omgevingsvisie zal worden. Wordt het een beleidsdocument op de oude leest geschoeid of wordt het meer een agenderend document waarin accenten worden gelegd met een visie op mogelijke uitvoering van toekomstige acties?

Regierol provincie

In Zeeland worden aan vele bestuurlijke tafels onderwerpen besproken. Het komt voor dat dezelfde onderwerpen in verschillende gremia aan de orde komen. Dit kan fragmentatie van die onderwerpen tot gevolg hebben. Regie op het proces is onontbeerlijk. Deze rol is in Zeeland bij uitstek weggelegd voor de provincie. Naast regie op proces wordt een regisserende en faciliterende rol door de provincie op bepaalde dossiers aangemoedigd, bijvoorbeeld voor de grote wateren, verkeersmodaliteiten, subsidies, duurzame energie en klimaatadaptatie.

Wij verzoeken u nader in te gaan op de verhouding van de provinciale visie ten opzichte van de gemeentelijke omgevingsvisies. De Omgevingswet nodigt ook de Zeeuwse overheden uit gezamenlijk te werken aan de ontwikkeling van Zeeland. Hoe denkt u om te gaan met verdeling van bevoegdheden tussen gemeenten en provincie? Hoe vertaalt u dit in de omgevingsverordening waar u bindende regels voor onder

andere gemeenten kunt opnemen? Hoe voorkomt u dat al te grote lokale verschillen ontstaan zonder in lokale bevoegdheden te treden?

Tijdspanne

De Omgevingsvisie wordt gemaakt tegen de achtergrond van het invoeringsproces van de Omgevingswet. Wij rekenen erop dat u de Omgevingsvisie in de geest van de wet opstelt. Dit houdt onder andere in dat er aan de voorkant van het proces tijd genomen wordt voor participatie. Wij constateren dat de tijdspanne waarbinnen u de Zeeuwse Omgevingsvisie wil maken kort is en maken ons daarom zorgen over de kwaliteit van de inhoud van het eindproduct. Wij adviseren u daarom duidelijk te communiceren wat Zeeland mag verwachten van de Zeeuwse Omgevingsvisie.

Wij verzoeken u dit advies te betrekken bij de voorbereiding van het provinciaal beleid.

Hoogachtend,

Provinciale commissie voor het omgevingsbeleid,
Namens dezen,

Dr. W.A. Gosselaar,
Voorzitter Provinciale Commissie Omgevingsbeleid.